

कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः

Kumar Bhaskar Varma Sanskrit And Ancient Studies University

(A State Public University under Assam Act no. IX of 2011)

(Accredited B+ by NAAC)

Namati, Nalbari-781337

Website: www.kbvsasun.ac.in :: Email Id: kbvsasun@rediffmail.com

चतुर्वर्षीयसशोधशास्त्री/शास्त्रीप्रतिष्ठा/स्नातकप्रतिष्ठापाठ्यक्रमः

Syllabus for Four year Shastri Research/Hon./B.A.(Hon.)

संस्कृतव्याकरणविभागः

Department of Sanskrit Vyakarana

संस्कृतव्याकरणशास्त्रे चतुर्वर्षीयसशोधशास्त्री/शास्त्रीप्रतिष्ठा/स्नातक(प्रतिष्ठा)पाठ्यक्रमः
Four year Shastri Research/Hons./B.A. (Hons.) in Sanskrit Vyakarana

पाठ्यक्रमस्योद्देश्यानि –

- भाषायाः परिष्कारकस्य व्याकरणशास्त्रस्याद्योपान्तावबोधनम्।
- साम्प्रतिके सर्वत्र प्रवृत्तत्वात् पाणिनिव्याकरणस्याध्ययनम्।
- व्याकरणशास्त्रस्येतिहासपुरस्सरं पाणिनिपरम्परायाः सम्यग्ज्ञानम्।
- “लघुसिद्धान्तकौमुदी” इत्यारभ्यः सकलव्याकरणग्रन्थानामवबोधनम्।
- भाषापरिष्कारायावश्यकभूतानां सन्धि-कारक-समासादिविषयाणां परिज्ञानम्।
- सुबन्त-कृदन्त-तद्धित-तिङन्त-स्त्रीप्रत्ययानामवबोधनम्।
- व्याकरणदर्शनस्यावबोधनम्।
- संस्कृतव्याकरणं मुख्यविषयत्वेन स्वीकृत्य अन्येषामपि वेदाङ्गानामवबोधनम्।
- संस्कृतादतिरिक्तानाम् आधुनिकविषयाणामप्यवबोधनम्।
- असमीयेति प्रान्तीयभाषायाः परिज्ञानम्।
- अनेन पाठ्यक्रममाध्यमेन अध्येतृणां सर्वाङ्गीणविकासाय प्रयत्नः।
- अनेन पाठ्यक्रमेण शोधकार्यं प्रति प्रवृत्तिरुत्पादनम्।

पाठ्यक्रमस्य परिणामाः –

- सकलव्याकरणशास्त्रस्येतिहासज्ञानपुरस्सरं पाणिनिपरम्परायां सुदृढा भविष्यति।
- पाणिनिव्याकरणशास्त्रस्याद्योपान्तावबोधनेन भाषाशुद्धौ सक्षमाः भविष्यन्ति।
- पाणिनिव्याकरणस्य सम्पूर्णप्रक्रियाग्रन्थेषु प्रतिपादितानां विषयाणां सम्यक्तया बोधो भविष्यति।
- पाणिनिव्याकरणस्य दार्शनिकशास्त्रेषु चर्चितानां विषयाणां बोधो भविष्यति।
- पाणिनिव्याकरणस्य दार्शनिकानां ग्रन्थानां न्यायशास्त्रदृष्ट्या ज्ञाने सक्षमाः भविष्यन्ति।
- व्याकरणेन न्याय-साहित्य-वेदादिशास्त्राण्यपि सिद्धानि भविष्यन्ति।
- पाठ्यक्रमोऽयम् उद्योगप्राप्तिकारको भविष्यति।
- पाठ्यक्रमोऽयम् शोधोपाधिप्रदायकश्च भविष्यति।

व्याकरणशास्त्रे चतुर्वर्षीयशोधशास्त्री/शास्त्रीप्रतिष्ठा/स्नातक(प्रतिष्ठा)पाठ्यक्रमस्य प्रारूपम्
(Structure of FYUG Programme in Sanskrit Vyakrana)

COURSE NO.		SEMESTER –I	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF THE PAPER					
UGVYDS101	CORE (DSC-1)	लघुसिद्धान्तकौमुदी-1 (आदितः पञ्चसन्धिं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDE102	MINOR (DSE-1)	वेदः / साहित्यम् / सर्वदर्शनम् / न्यायः / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्तः / मीमांसा / व्याकरणम् (व्याकरणेतरच्छात्राणां कृते) लघुसिद्धान्तकौमुदी-1 (आदितः पञ्चसन्धिं यावत्)	5	1	4	40	60
	IDC-1	राजनीतिविज्ञानम् / दर्शनशास्त्रम् / शिक्षाशास्त्रम् / असमीया / इतिहासः	4	1	3	40	60
	AEC-1 (Lan-1)	Communicative English आइग्लम् (भाषा)	4	1	3	40	60
	VAC-1	पर्यावरणाध्ययनम्	4	1	3	40	60
	SEC-1	Information Technology / Mushroom Cultivation / संस्कृतसम्भाषणम्	4	1	3	40	60
		TOTAL CREDITS			20		

COURSE NO.		SEMESTER –II	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF THE PAPER					
UGVYDS201	CORE (DSC-2)	लघुसिद्धान्तकौमुदी-2 (अजन्तपुल्लिङ्गतः अव्ययं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDE202	MINOR (DSE-2)	वेदः / साहित्यम् / सर्वदर्शनम् / न्यायः / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्तः / मीमांसा / व्याकरणम् (व्याकरणेतरच्छात्राणां कृते) लघुसिद्धान्तकौमुदी-2 (अजन्तपुल्लिङ्गतः अव्ययं यावत्)	5	1	4	40	60
	IDC-2	राजनीतिविज्ञानम् / दर्शनशास्त्रम् / शिक्षाशास्त्रम् / असमीया / इतिहासः	4	1	3	40	60
	AEC-2 (Lan-2)	असमीया/ संस्कृतम्	4	1	3	40	60
	VAC-2	Introduction to Yoga	4	1	3	40	60
	SEC-2	Creative Writing and Translation / Preparation Short film	4	1	3	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
Exit option with 40 Credits : संस्कृतव्याकरणशास्त्रे प्रमाणपत्रम् (Certificate in Sanskrit Vyakarana)							

COURSE NO.		SEMESTER –III NAME OF THE PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS301	CORE (DSC-3)	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी-1 (आदितः अजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDS302	CORE (DSC-4)	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी -2 (हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणतः कारकप्रकरणं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDE303	MINOR (DSE-3)	वेदः / साहित्यम् / सर्वदर्शनम् / न्यायः / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / व्याकरणम् (व्याकरणेतरच्छात्राणां कृते) वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (स्त्रीप्रत्ययः कारकञ्च)	5	1	4	40	60
	IDC-3	राजनीतिविज्ञानम् / दर्शनशास्त्रम् / शिक्षाशास्त्रम् / असमीया / इतिहासः	4	1	3	40	60
	AEC-3	Life Skill (जीवनदक्षता)	3	1	2	40	60
	SEC-3	Cyber Security (नेटवर्कसुरक्षा)	4	1	3	40	60
		TOTAL CREDITS			20		

COURSE NO.		SEMESTER –IV NAME OF THE PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS401	CORE (DSC-5)	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी-3 (समासप्रकरणतः चातुर्थिकं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDS402	CORE (DSC-6)	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी-4 (शेषिकप्रकरणतः द्विरुक्तं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDS403	CORE (DSC-7)	वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी-5 (भ्वादिप्रकरणमदादिप्रकरणञ्च)	5	1	4	40	60
UGVYDS404	CORE (DSC-8)	न्यायसिद्धान्तमुक्तावली (प्रत्यक्षखण्डम्)	5	1	4	40	60
UGVYDE405	MINOR (DSE-4)	व्याकरणच्छात्राणां कृते वेदः / साहित्यम् / सर्वदर्शनम् / न्यायः / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / (व्याकरणेतरच्छात्राणां कृते) व्याकरणम् सिद्धान्तकौमुदी (समासप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
Exit option with 80 Credits : व्याकरणशास्त्रे पदविका (Diploma in Vyakarana)							

COURSE NO.		SEMESTER-V NAME OF THE PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS501	CORE (DSC-9)	सिद्धान्तकौमुदी-6 (जुहोत्यादिप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणं यावच्च)	5	1	4	40	60
UGVYDS502	CORE (DSC-10)	सिद्धान्तकौमुदी-7 (कृत्यं कृदन्तप्रकरणञ्च उणादि विना)	5	1	4	40	60
UGVYDS503	CORE (DSC-11)	प्रौढमनोरमा-1 (आदितः पञ्चसन्धिं यावन्मूलमात्रम्)	5	1	4	40	60
UGVYDE504	MINOR (DSE-5)	वेदः / साहित्यम् / सर्वदर्शनम् / न्यायः / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / व्याकरणम् (व्याकरणेतरच्छात्राणां कृते) कृदन्तः तद्धितश्च (लघुसिद्धान्तकौमुदी)	5	1	4	40	60
UGVYVA505	Internship		5	1	4	40	60
TOTAL CREDITS					20		

COURSE NO.		SEMESTER-VI NAME OF THE PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS 601	CORE (DSC-12)	सिद्धान्तकौमुदी-8 (स्वरवैदिकी)	5	1	4	40	60
UGVYDS 602	CORE (DSC-13)	प्रौढमनोरमा-2 (अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
UGVYDS 603	CORE (DSC-14)	लघुशब्देन्दुशेखरः-1 (आदितः अक्सन्धिप्रकरणं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDS 604	CORE (DSC-15)	महाभाष्यम् (पस्पशा-प्रत्याहाराद्विकञ्च)	5	1	4	40	60
UGVYDE 605	MINOR (DSE-6)	व्याकरणच्छात्राणां कृते वेदः / साहित्यम् / सर्वदर्शनम् / न्यायः / ज्योतिषम् / धर्मशास्त्रम् / वेदान्त / मीमांसा / (व्याकरणेतरच्छात्राणां कृते) व्याकरणम् महाभाष्यम् (पस्पशाद्विकम्)	5	1	4	40	60
TOTAL CREDITS					20		
Exit option with 120 Credits : व्याकरणशास्त्रे शास्त्री /B.A. in Vyakarana							

B.A.(HONS.) WITH RESEARCH

COURSE NO.		SEMESTER-VII NAME OF THE PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS701	CORE (DSC-16)	संस्कृतशोधप्रविधि:	5	1	4	40	60
UGVYDS702	CORE (DSC-17)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -1 प्रौढमनोरमा (कारकप्रकरणमव्ययीभावप्रकरणञ्च)	5	1	4	40	60
UGVYDS703	CORE (DSC-18)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -2 परमलघुमञ्जूषा (सम्पूर्णा)	5	1	4	40	60
UGVYDS704	CORE (DSC-19)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -3 परिभाषेन्दुशेखरः (शास्त्रसम्पादनोद्देशप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
UGVYDE705	MINOR (DSE-7)	तिडन्तप्रक्रिया-1	5	1	4	40	60
		TOTAL CREDITS			20		
COURSE NO.		SEMESTER-VIII NAME OF THE PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS 801	CORE (DSC-20)	शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः - 4 परिभाषेन्दुशेखरः (बाधबीजप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
UGVYDE 802	MINOR (DSE-8)	तिडन्तप्रक्रिया-2	5	1	4	40	60
UGVYRD 803	Project/ Disseration	लघुशोधप्रबन्धः	15	1	12	120	180
		TOTAL CREDITS			20		
Exit option with 120 Credits : व्याकरणशास्त्रे सशोधः शास्त्री(प्रतिष्ठा) / शास्त्री(प्रतिष्ठा) (B.A.(Hons.) with Research / B.A.(Hons.) in Vyakarana)							

शास्त्री (प्रतिष्ठा) B.A. (Hons.) without research in Sanskrit Vyakarana

Semester VII							
COURSE NO.		NAME OF PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS 706	CORE (DSC-16)	संस्कृतशोधप्रविधि:	5	1	4	40	60
UGVYDS 707	CORE (DSC-17)	प्रौढमनोरमा- 3 (कारकप्रकरणमव्ययीभावप्रकरणञ्च)	5	1	4	40	60
UGVYDS 708	CORE (DSC-18)	परमलघुमञ्जूषा (सम्पूर्णा)	5	1	4	40	60
UGVYDS 709	CORE DSC 19	परिभाषेन्दुशेखर:-1 (शास्त्रत्वसम्पादनोद्देशप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
UGVYDE 710	MINOR (DSE-7)	तिङन्तप्रक्रिया -01	5	1	4	40	60
TOTAL CREDITS					20		
Semester VIII							
COURSE NO.		NAME OF PAPER	Hours / Week	Tutorial / Week	Credit	Internal Marks	External Marks
UGVYDS 804	CORE (DSC-20)	महाभाष्यम् (तृतीयचतुर्थाह्निके)	5	1	4	40	60
UGVYDS 805	CORE (DSC-21)	प्रौढमनोरमा-2 (अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
UGVYDS 806	CORE (DSC-22)	लघुशब्देन्दुशेखर:- 1 (आदितः अचसन्धिं यावत्)	5	1	4	40	60
UGVYDS 807	CORE (DSC-23)	परिभाषेन्दुशेखर:- 2 (बाधबीजप्रकरणम्)	5	1	4	40	60
UGVYDE 808	MINOR (DSE-8)	तिङन्तप्रक्रिया -02	5	1	4	40	60
TOTAL CREDITS					20		

मूल्याङ्कनयोजना –

- प्रत्येक सत्रे आन्तरिकी-बाह्ये परीक्षे भवतः।
- आन्तरिकीपरीक्षा – 40%
प्रतिपत्रं मूल्याङ्कनस्य प्रारूपम् -

क्र.सं.	मूल्याङ्कनम्	पूर्णाङ्काः
1.	लिखितपरीक्षाद्वयम्	30=(15+15)
2.	संगोष्ठी/ गृहकार्यम्/ शैक्षिकभ्रमणम्	5
3.	उपस्थितिः	5
प्राप्ताङ्कग्रहणम् -		40

- बाह्य(सत्रान्त)परीक्षा – 60%
 - प्रश्नपत्रनिर्माणयोजना –
 1. प्रश्नपत्रस्य भाषा संस्कृतं वर्तते।
 2. प्रश्नपत्रे पूर्णाङ्काः षष्टिः(60) सन्ति।
 3. प्रश्नपत्रे खण्डत्रयमस्ति।
 4. प्रथमखण्डे अतिलघूत्तरात्मकाः दश(10) प्रश्नाः भवन्ति । सर्वे अनिवार्याः, प्रत्येकं प्रश्नाः एकाङ्कात्मकाश्च ।
 5. द्वितीयखण्डे लघूत्तरात्मकाः सप्त (07) प्रश्नाः भवन्ति । सप्तसु पञ्चानामुत्तराण्यपेक्षितानि भविष्यन्ति । प्रत्येकं प्रश्नाः षडाङ्कात्मकाः(6) भवन्ति।
 6. तृतीयखण्डे दीर्घोत्तरात्मकाः चत्वारः (04) प्रश्नाः भवन्ति । चतुर्षु द्वयोरुत्तरे अपेक्षिते भवतः । प्रत्येकं प्रश्नाः दशाङ्कात्मकाः(10) वर्तन्ते।

भागः	प्रश्नानां क्रमः	प्रश्नानां संख्या	उत्तरापेक्षितानां प्रश्नसंख्या	पूर्णाङ्काः
प्रथमखण्डः (अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः)	1 - 10	10	10	1x10=10
द्वितीयखण्डः (लघूत्तरीयाः प्रश्नाः)	11 - 17	7	5	6x5 = 30
तृतीयखण्डः (दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः)	18 - 21	4	2	10x2=20
योगः		21	17	60

ध्यातव्यम् –

- पाठ्यक्रमस्य प्रत्येकं निर्धारितांशानां समावेशो निर्मिते प्रश्नपत्रेऽवश्यमेव स्यादिति।

प्रथमषाण्मासिकः

First Semester

प्रथमपत्रम्
UGVYDS101

लघुसिद्धान्तकौमुदी-1
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- नवप्रविष्टानां छात्राणां व्याकरणविषये रुचिरुत्पादनम्।
- छात्रेभ्यो माहेश्वरसूत्रस्य बोधनपुरस्सरं प्रत्याहारनिर्माणे, इत्संज्ञादिज्ञाने, उदात्तादिस्वरज्ञाने, वर्णोच्चारणस्थानज्ञाने, प्रयत्नज्ञाने च सामर्थ्यकरणम्।
- छात्रेभ्यो यण्-अयादि-गुण-वृद्धि-पररूप-दीर्घ-पूर्वरूप-प्रकृतिभावादिसन्धीनां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः श्रुत्व-ष्टुत्व-परसवर्ण-पूर्वसवर्णादिसन्धीनां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो विसर्ग-रुत्व-उत्वादिविसर्गसन्धेरवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः प्रत्याहारादिनिर्माणानन्तरं संज्ञानां बोधने वर्णानामुच्चारणस्थानज्ञाने च समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः यण्-अयादि-गुण-वृद्धि-पररूप-दीर्घ-पूर्वरूप-प्रकृतिभावादिसन्धीनां ज्ञाने सामर्थ्युत्पाद्य वाक्येषु अचसन्धिगतपदानां प्रयोगे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः श्रुत्व-ष्टुत्व-परसवर्ण-पूर्वसवर्णादिसन्धिगतपदानां वाक्येषु प्रयोगे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः विसर्ग-रुत्व-उत्वादिविसर्गसन्धिगतपदानां वाक्येषु प्रयोगे सक्षमाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. संज्ञाप्रकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 1.1. व्याकरणस्य परिचयः
 - 1.2. आचार्यपरम्परा
 - 1.3. लघुसिद्धान्तकौमुद्याः मंगलाचरणम्
 - 1.4. माहेश्वरसूत्राणि
 - 1.5. इत्-लोपादिसंज्ञाविधायकानि सूत्राणि
 - 1.6. प्रत्याहारः
 - 1.7. अकारभेदाः
 - 1.8. स्थानप्रयत्नौ
 - 1.9. संहितासंज्ञा
 - 1.10. संयोगसंज्ञा
 - 1.11. पदसंज्ञा

द्वितीयघटकः -

2. अचसन्धिकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 2.1. सन्धिपरिचयः

- 2.2. यणसन्धिः
- 2.3. अयादिसन्धिः
- 2.4. गुणसन्धिः
- 2.5. वृद्धिसन्धिः
- 2.6. पररूपसन्धिः
- 2.7. दीर्घसन्धिः
- 2.8. पूर्वरूपसन्धिः
- 2.9. प्रकृतिभावसन्धिः

तृतीयघटकः –

3. हल्सन्धिकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 3.1. श्रुत्वसन्धिः
 - 3.2. घृत्वसन्धिः
 - 3.3. जश्त्वसन्धिः
 - 3.4. अनुनासिकसन्धिः
 - 3.5. पूर्वसवर्णसन्धिः
 - 3.6. चर्त्वसन्धिः
 - 3.7. छत्वसन्धिः
 - 3.8. अनुस्वारसन्धिः
 - 3.9. परसवर्णसन्धिः
 - 3.10. धुट्-कुक्-टुक्-तुक्-डमुट् आगमाः
 - 3.11. रुत्वम्
 - 3.12. जिह्वामूलीयम्
 - 3.13. उपध्मानीयम्

चतुर्थघटकः –

4. विसर्गसन्धिकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 4.1. सत्वम्
 - 4.2. रुत्वम्
 - 4.3. हलो लोपः
 - 4.4. रेफलोपः
 - 4.5. सुलोपः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	संज्ञाप्रकरणम् -				1
	1.1.	व्याकरणस्य परिचयः	https://archive.org/details/LaghuSiddhantKaumudiBhaimi/Laghu%20Siddhant%20Kaumudi%20Bhaimi%201A/page/n13/mode/2up	15	
	1.2.	आचार्यपरम्परा			
	1.3.	लघुसिद्धान्तकौमुद्याः मंगलाचरणम्			
	1.4.	माहेश्वरसूत्राणि			
	1.5.	इत्-लोपादिसंज्ञाविधायकानि सूत्राणि			

	1.6.	प्रत्याहारः			
	1.7.	अकारभेदाः			
	1.8.	स्थानप्रयत्नौ			
	1.9.	संहितासंज्ञा			
	1.10.	संयोगसंज्ञा			
	1.11.	पदसंज्ञा			
2.	अक्षसन्धिप्रकरणम् -				1
	2.1.	सन्धिपरिचयः		15	
	2.2.	यणसन्धिः			
	2.3.	अयादिसन्धिः			
	2.4.	गुणसन्धिः			
	2.5.	वृद्धिसन्धिः			
	2.6.	पररूपसन्धिः			
	2.7.	दीर्घसन्धिः			
	2.8.	पूर्वरूपसन्धिः			
	2.9.	प्रकृतिभावसन्धिः			
3	हल्सन्धिप्रकरणम् -				1
	3.1.	श्रुत्वसन्धिः		15	
	3.2.	ष्टुत्वसन्धिः			
	3.3.	जश्त्वसन्धिः			
	3.4.	अनुनासिकसन्धिः			
	3.5.	पूर्वसवर्णसन्धिः			
	3.6.	चर्त्वसन्धिः			
	3.7.	छत्वसन्धिः			
	3.8.	अनुस्वारसन्धिः			
	3.9.	परसवर्णसन्धिः			
	3.10.	धुट्-कुक्-टुक्-तुक्-डमुट् आगमाः			
	3.11.	रुत्वम्			
	3.12.	जिह्वामूलीयम्			
	3.13.	उपध्मानीयम्			
4	विसर्गसन्धिः				1
	4.1.	सत्वम्		15	
	4.2.	रुत्वम्			
	4.3.	हलो लोपः			
	4.4.	रेफलोपः			
	4.5.	सुलोपः			
	सम्पूर्णयोगः			60	4

सहायकग्रन्थाः –

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी, गीताप्रेस, गोरखपुर
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, श्रीगोविन्दाचार्य, चैखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी, भीमसैन शास्त्री, भैमी प्रकाशन।

द्वितीयपत्रम्
UGVYDE102
(व्याकरणविभागीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

लघुसिद्धान्तकौमुदी -1
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- नवप्रविष्टानां छात्राणां व्याकरणविषये रूचिरुत्पादनम्।
- छात्रेभ्यो माहेश्वरसूत्रस्य बोधनपुरस्सरं प्रत्याहारनिर्माणे, इत्संज्ञादिज्ञाने, उदात्तादिस्वरज्ञाने, वर्णोच्चारणस्थानज्ञाने, प्रयत्नज्ञाने च सामर्थ्यकरणम्।
- छात्रेभ्यो यण्-अयादि-गुण-वृद्धि-पररूप-दीर्घ-पूर्वरूप-प्रकृतिभावादिसन्धीनां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः श्रुत्व-ष्टुत्व-परसवर्ण-पूर्वसवर्णादिसन्धीनां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो विसर्ग-रुत्व-उत्वादिविसर्गसन्धेरवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः प्रत्याहारादिनिर्माणानन्तरं संज्ञानां बोधने वर्णानामुच्चारणस्थानज्ञाने च समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः यण्-अयादि-गुण-वृद्धि-पररूप-दीर्घ-पूर्वरूप-प्रकृतिभावादिसन्धीनां ज्ञाने सामर्थ्युत्पाद्य वाक्येषु अच्सन्धिगतपदानां प्रयोगे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः श्रुत्व-ष्टुत्व-परसवर्ण-पूर्वसवर्णादिसन्धिगतपदानां वाक्येषु प्रयोगे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः विसर्ग-रुत्व-उत्वादिविसर्गसन्धिगतपदानां वाक्येषु प्रयोगे सक्षमाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. संज्ञाप्रकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 1.1. व्याकरणस्य परिचयः
 - 1.2. आचार्यपरम्परा
 - 1.3. लघुसिद्धान्तकौमुद्याः मंगलाचरणम्
 - 1.4. माहेश्वरसूत्राणि
 - 1.5. इत्-लोपादिसंज्ञाविधायकानि सूत्राणि
 - 1.6. प्रत्याहारः
 - 1.7. अकारभेदाः
 - 1.8. स्थानप्रयत्नौ
 - 1.9. संहितासंज्ञा
 - 1.10. संयोगसंज्ञा
 - 1.11. पदसंज्ञा

द्वितीयघटकः -

2. अच्सन्धिज्ञानम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 2.1. सन्धिपरिचयः

- 2.2. यणसन्धिः
- 2.3. अयादिसन्धिः
- 2.4. गुणसन्धिः
- 2.5. वृद्धिसन्धिः
- 2.6. पररूपसन्धिः
- 2.7. दीर्घसन्धिः
- 2.8. पूर्वरूपसन्धिः
- 2.9. प्रकृतिभावसन्धिः

तृतीयघटकः –

3. हल्सन्धिज्ञानम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

- 3.1. श्रुत्वसन्धिः
- 3.2. घृत्वसन्धिः
- 3.3. जश्त्वसन्धिः
- 3.4. अनुनासिकसन्धिः
- 3.5. पूर्वसवर्णसन्धिः
- 3.6. चर्त्वसन्धिः
- 3.7. छत्वसन्धिः
- 3.8. अनुस्वारसन्धिः
- 3.9. परसवर्णसन्धिः
- 3.10. धुट्-कुक्-टुक्-तुक्-डमुट् आगमाः
- 3.11. रुत्वम्
- 3.12. जिह्वामूलीयम्
- 3.13. उपध्मानीयम्

चतुर्थघटकः –

4. विसर्गसन्धिकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

- 4.1. सत्वम्
- 4.2. रुत्वम्
- 4.3. हलो लोपः
- 4.4. रेफलोपः
- 4.5. सुलोपः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	संज्ञाप्रकरणम् -				1
	1.1.	व्याकरणस्य परिचयः	https://archive.org/details/LaghuSiddhantKaumudiBhaimi/Laghu%20Siddhant%20Kaumudi%20Bhaimi%201A/page/n13/mode/2up	15	
	1.2.	आचार्यपरम्परा			
	1.3.	लघुसिद्धान्तकौमुद्याः मंगलाचरणम्			
	1.4.	माहेश्वरसूत्राणि			
	1.5.	इत्-लोपादिसंज्ञाविधायकानि सूत्राणि			
	1.6.	प्रत्याहारः			

	1.7.	अकारभेदाः			
	1.8.	स्थानप्रयत्नौ			
	1.9.	संहितासंज्ञा			
	1.10.	संयोगसंज्ञा			
	1.11.	पदसंज्ञा			
2.	अचसन्धिप्रकरणम् -				
	2.1.	सन्धिपरिचयः			
	2.2.	यणसन्धिः			
	2.3.	अयादिसन्धिः			
	2.4.	गुणसन्धिः		15	1
	2.5.	वृद्धिसन्धिः			
	2.6.	पररूपसन्धिः			
	2.7.	दीर्घसन्धिः			
	2.8.	पूर्वरूपसन्धिः			
	2.9.	प्रकृतिभावसन्धिः			
3	हलसन्धिप्रकरणम् -				
	3.1.	श्रुत्वसन्धिः			
	3.2.	ष्टुत्वसन्धिः			
	3.3.	जश्त्वसन्धिः			
	3.4.	अनुनासिकसन्धिः			
	3.5.	पूर्वसवर्णसन्धिः		15	1
	3.6.	चत्त्वसन्धिः			
	3.7.	छत्वसन्धिः			
	3.8.	अनुस्वारसन्धिः			
	3.9.	परसवर्णसन्धिः			
	3.10.	धुट्-कुक्-टुक्-तुक्-डमुट् आगमाः			
	3.11.	रुत्वम्			
	3.12.	जिह्वामूलीयम्			
	3.13.	उपध्मानीयम्			
4	विसर्गसन्धिप्रकरणम्				
	4.1.	सत्वम्			
	4.2.	रुत्वम्		15	1
	4.3.	हलो लोपः			
	4.4.	रेफलोपः			
	4.5.	सुलोपः			
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः –

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी, गीताप्रेस, गोरखपुर
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, श्रीगोविन्दाचार्य, चैखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी, सुधाव्याख्या, वाराणसी

द्वितीयषाण्मासिकः

Second Semester

प्रथमपत्रम्
UGVYDS201
लघुसिद्धान्तकौमुदी-2
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्योऽजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणे समागतानां शब्दानां निष्पत्तेः परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्योऽजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणेऽजन्तनपुंसकप्रकरणे च समागतानां शब्दानां निष्पत्तेरवबोधनम्।
- छात्रेभ्यो हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्य शब्दानां निष्पत्तेरवबोधनम्।
- छात्रेभ्यो हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणे हलन्तनपुंसकप्रकरणे अव्ययप्रकरणे च समागतानां शब्दानां निष्पत्तेरवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्रा अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्थानां शब्दानां सिद्धिज्ञानपुरस्सरं सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि सम्यक्तया ज्ञास्यन्ति ।
- छात्रा अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणयोः शब्दानां सिद्धिज्ञानपुरस्सरं सर्वासु विभक्तिषु रूपाणां ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति ।
- छात्राः हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्य शब्दानां रूपाणि वाक्येषु प्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणे हलन्तनपुंसकप्रकरणे अव्ययप्रकरणे च समागतानां शब्दानां प्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
- 1.1. रामशब्दाद् विश्वपाशब्दपर्यन्तम्
 - 1.2. हरिशब्दाद् बहुश्रेयसीशब्दपर्यन्तम्
 - 1.3. प्रधीशब्दाद् ग्लौशब्दपर्यन्तम्

द्वितीयघटकः -

2. अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणं नपुंसकलिङ्गप्रकरणञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
- 2.1. रमाशब्दात् त्रिशब्दपर्यन्तम्
 - 2.2. द्विशब्दात् नौशब्दपर्यन्तम्
 - 2.3. ज्ञानब्दात् श्रीपशब्दपर्यन्तम्
 - 2.4. वारिशब्दात् सुनुशब्दपर्यन्तम्

तृतीयघटकः -

3. हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
- 3.1. लिह् शब्दाद् भृस्ज् शब्दपर्यन्तम्
 - 3.1. त्यद् शब्दात् पयोमुच् शब्दपर्यन्तम्
 - 3.2. महत् शब्दाद् अदस् शब्दपर्यन्तम्

चतुर्थघटक: -

4. हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणतोऽव्ययप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

4.1 हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्

4.2 नपुंसकलिङ्गप्रकरणम्

4.3 अव्ययप्रकरणम्

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट		
1.	अजन्तपुलिङ्गप्रकरणम् -			https://archive.org/details/LaghuSiddhantKaumudiBhaimi/Laghu%20Siddhant%20Kaumudi%20Bhaimi%201A/	15	1	
	1.1.	रामशब्दाद् विश्वपाशब्दपर्यन्तम्					
	1.2.	हरिशब्दाद् बहुश्रेयसीशब्दपर्यन्तम्					
	1.3.	प्रधीशब्दाद् ग्लौशब्दपर्यन्तम्					
2.	अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम् -			15	1		
	2.1.	रमाशब्दात् त्रिशब्दपर्यन्तम्					
	2.2.	द्विशब्दात् नौशब्दपर्यन्तम्					
	अजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम् -						
	3.1.	ज्ञानब्दात् श्रीपशब्दपर्यन्तम्					
	3.2.	वारिशब्दात् सुनुशब्दपर्यन्तम्					
3.	हलन्तपुलिङ्गप्रकरणम् -				15	1	
	3.1.	लिह् शब्दाद् भृस्ज् शब्दपर्यन्तम्					
	3.2.	त्यद् शब्दात् पयोमुच् शब्दपर्यन्तम्					
	3.3.	महत् शब्दाद् अदस् शब्दपर्यन्तम्					
4.	हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम् -				5	1	
	4.1.	उपानह् शब्दाद् अदस् शब्दपर्यन्तम्					
	हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम् अव्ययञ्च -						
	4.2.	स्वनडुद् अदस् शब्दपर्यन्तम्					5
	4.3.	अव्ययप्रकरणम्					5
सम्पूर्णयोगः				60	4		

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी, गीताप्रेस, गोरखपुर
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, श्रीगोविन्दाचार्य, चैखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी, भैमीव्याख्या सम्पूर्णा ।

द्वितीयपत्रम्
UGVYDE202
(व्याकरणविभागीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

लघुसिद्धान्तकौमुदी-2
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्योऽजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणे समागतानां शब्दानां निष्पत्तेः परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्योऽजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणेऽजन्तनपुंसकप्रकरणे च समागतानां शब्दानां निष्पत्तेरवबोधनम्।
- छात्रेभ्यो हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्य शब्दानां निष्पत्तेरवबोधनम्।
- छात्रेभ्यो हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणे हलन्तनपुंसकप्रकरणे अव्ययप्रकरणे च समागतानां शब्दानां निष्पत्तेरवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्रा अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्थानां शब्दानां सिद्धिज्ञानपुरस्सरं सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि सम्यक्तया ज्ञास्यन्ति ।
- छात्रा अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणाजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणयोः शब्दानां सिद्धिज्ञानपुरस्सरं सर्वासु विभक्तिषु रूपाणां ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति ।
- छात्राः हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्य शब्दानां रूपाणि वाक्येषु प्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणे हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणे अव्ययप्रकरणे च समागतानां शब्दानां प्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
- 1.1. रामशब्दाद् विश्वपाशब्दपर्यन्तम्
 - 1.2. हरिशब्दाद् बहुश्रेयसीशब्दपर्यन्तम्
 - 1.3. प्रधीशब्दाद् ग्लौशब्दपर्यन्तम्

द्वितीयघटकः -

2. अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणं नपुंसकलिङ्गप्रकरणञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
- 3.1. रमाशब्दात् त्रिशब्दपर्यन्तम्
 - 3.2. द्विशब्दात् नौशब्दपर्यन्तम्
 - 3.3. ज्ञानब्दात् श्रीपशब्दपर्यन्तम्
 - 3.4. वारिशब्दात् सुनुशब्दपर्यन्तम्

तृतीयघटकः -

4. हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
- 4.1. लिह् शब्दाद् भृस्ज् शब्दपर्यन्तम्
 - 4.2. त्यद् शब्दात् पयोमुच् शब्दपर्यन्तम्
 - 4.3. महत् शब्दाद् अदस् शब्दपर्यन्तम्

चतुर्थघटक: -

5. हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणतोऽव्ययप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

5.1. हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्

5.2. नपुंसकलिङ्गप्रकरणम्

5.3. अव्ययप्रकरणम्

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट	
1.	अजन्तपुलिङ्गप्रकरणम् -			https://archive.org/details/LaghuSiddhantKaumudiBhaimi/Laghu%20Siddhant%20Kaumudi%20Bhaimi%201A/	15	1
	1.1.	रामशब्दाद् विश्वपाशब्दपर्यन्तम्				
	1.2.	हरिशब्दाद् बहुश्रेयसीशब्दपर्यन्तम्				
	1.3.	प्रधीशब्दाद् ग्लौशब्दपर्यन्तम्				
2.	अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम् -				15	1
	2.1.	रमाशब्दात् त्रिशब्दपर्यन्तम्				
	2.2.	द्विशब्दात् नौशब्दपर्यन्तम्				
	अजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम् -					
	3.1.	ज्ञानब्दात् श्रीपशब्दपर्यन्तम्				
	3.2.	वारिशब्दात् सुनुशब्दपर्यन्तम्				
3.	हलन्तपुलिङ्गप्रकरणम् -				15	1
	3.1.	लिह् शब्दाद् भृस्ज् शब्दपर्यन्तम्				
	3.2.	त्यद् शब्दात् पयोमुच् शब्दपर्यन्तम्				
	3.3.	महत् शब्दाद् अदस् शब्दपर्यन्तम्				
4.	हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम् -				5	1
	4.1.	उपानह् शब्दाद् अदस् शब्दपर्यन्तम्				
	हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम् अव्ययञ्च -					
	4.2.	स्वनडुद् अदस् शब्दपर्यन्तम्				
	4.3.	अव्ययप्रकरणम्				
सम्पूर्णयोगः				60	4	

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी, गीताप्रेस, गोरखपुर
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, श्रीगोविन्दाचार्य, चैखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी, पण्डितश्रीगोमतीप्रसादशास्त्री मिश्रः, चौ.सु.भा.वा., 2023

तृतीयषाण्मासिकः

Third Semester

प्रथमपत्रम्
UGVYDS301
सिद्धान्तकौमुदी-1
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यो लघुसिद्धान्तमाध्यमेन प्राप्तस्य संज्ञाज्ञानस्याचसन्धिज्ञानस्य च विशिष्टपरिमार्जनम्।
- छात्रेभ्यो लघुसिद्धान्तमाध्यमेन प्राप्तस्य हल्-विसर्ग-स्वादिसन्धेः विशिष्टपरिमार्जनम्।
- छात्रेभ्यः सिद्धान्तकौमुदीस्थानां संज्ञासन्धिसुबन्तप्रकरणसम्बद्धानां पङ्क्तीनां शास्त्रार्थरीत्या अवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः संज्ञाज्ञानस्य सन्धिज्ञानस्य च शास्त्रार्थरीत्या व्युत्पन्ना भविष्यन्ति।
- छात्राः सिद्धान्तकौमुदीस्थानां सुबन्तप्रकरणसम्बद्धानां पङ्क्तीनां शास्त्रार्थरीत्या अवबोधने कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः संज्ञासन्धिसुबन्तप्रकरणानामध्ययनेन संज्ञासन्धिसुबन्तज्ञाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. संज्ञाप्रकरणतः अचसन्धिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
 - 1.1. संज्ञाप्रकरणम्
 - 1.2. परिभाषाप्रकरणम्
 - 1.3. अचसन्धिप्रकरणम्

द्वितीयघटकः -

2. हल्सन्धिप्रकरणतः स्वादिसन्धिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
 - 2.1. हल्सन्धिप्रकरणम्
 - 2.2. विसर्गसन्धिप्रकरणम्
 - 2.3. स्वादिप्रकरणम्

तृतीयघटकः -

3. अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणमजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

पाठयोजना –

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	संज्ञाप्रकरणतः स्वादिसन्धिं यावत्				1
	1.1.1.	संज्ञाप्रकरणम्		6	
	1.1.2.	परिभाषाप्रकरणम्		3	
	1.1.3.	अचसन्धिप्रकरणम्		6	
2.	1.1.4.	हल्सन्धिप्रकरणम्		5	1
	1.1.5.	विसर्गसन्धिप्रकरणम्		5	
	1.1.6.	स्वादिप्रकरणम्		5	
3.	अजन्तप्रकरणम् -				1
	2.1.1	अजन्तपुलिङ्गप्रकरणम्		15	
4.	2.1.2.	अजन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्		8	1
	2.1.3.	अजन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम्		7	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः –

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभावन, वाराणसी।
3. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी – श्रीगोपालदत्तपाण्डेयः, चौ.सु.भारती, वारा. 2006

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS302
सिद्धान्तकौमुदी-2
(हलन्तपुल्लिङ्गात् कारकप्रकरणं यावत्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि –

- छात्रेभ्यो हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणसम्बद्धानां सिद्धान्तकौमुदीस्थानां पङ्क्तीनां शास्त्रार्थरीत्या अवबोधनम्।
- छात्रेभ्यो हलन्तप्रकरणस्य स्त्रीलिङ्गनपुंसकलिङ्गसम्बद्धानां सिद्धान्तकौमुदीस्थानां पङ्क्तीनां शास्त्रार्थरीत्या विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः स्त्रीप्रत्ययस्य विशिष्टपरिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः कारकस्य विशिष्टपरिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणसम्बद्धानां सिद्धान्तकौमुदीस्थानां पङ्क्तीनां शास्त्रार्थरीत्या व्युत्पादने दक्षाः भविष्यन्ति।
- छात्राः स्त्रीलिङ्गनपुंसकलिङ्गसम्बद्धानां सिद्धान्तकौमुदीस्थानां पङ्क्तीनां विशिष्टरूपेण व्युत्पादने कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः टाबादिस्त्रीप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा स्त्रीलिङ्गस्य शब्दनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः कारकनियमबोधनेन दैनिकवाक्यप्रयोगे लेखने च सवत्रैव समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः - हलन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः - हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणतोऽव्ययं यावत् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

- 2.1 हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम् -
- 2.2 हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम् -
- 2.3 अव्ययप्रकरणम् -

तृतीयघटकः - स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः - कारकप्रकरणम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	हलन्तपुंलिङ्गप्रकरणम्		15	1
2.	2.1.	हलन्तस्त्रीलिङ्गप्रकरणम्		7	1
	2.2.	हलन्तनपुंसकलिङ्गप्रकरणम्		5	
	2.3.	अव्ययप्रकरणम्		3	
3.	3.1.	स्त्रीप्रत्ययप्रकरणम्		15	1
4.	4.1.	कारकप्रकरणम्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी. बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. अष्टाध्यायी- सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

तृतीयपत्रम्
UGVYDE303
स्त्रीप्रत्ययः कारकञ्च
(वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(व्याकरणविभीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः स्त्रीप्रत्ययानामवबोधनम्।
- छात्रेभ्यः कारकस्य विशिष्टपरिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः टाबादिस्त्रीप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा स्त्रीलिङ्गस्य शब्दनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः कारकनियमबोधनेन दैनिकवाक्यप्रयोगे लेखने च सवत्रैव समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. स्त्रीप्रत्ययप्रकरणस्यादितः अन्यतो डीष् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. षिद्वौरादिभ्यश्च इत्यतो यूनस्तिः इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. प्रथमाकारकतः तृतीयाकारकं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. चतुर्थीकारकतः सप्तमीं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	स्त्रीप्रत्ययप्रकरणस्यादितः अन्यतो डीष् इति यावत्		15	1
2.	2.1.	षिद्वौरादिभ्यश्च इत्यतो यूनस्तिः इति यावत्		15	1
3.	3.1.	प्रथमाकारकतः तृतीयाकारकं यावत्		15	1
4.	4.1.	चतुर्थीकारकतः सप्तमीं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी. बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
- अष्टाध्यायी- सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

चतुर्थषाण्मासिकः

Fourth Semester

प्रथमपत्रम्
UGVYDS401
सिद्धान्तकौमुदी-3
(समासप्रकरणात् चातुरार्थिकप्रकरणपर्यन्तम्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः समासस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्योऽव्ययीभावतत्पुरुषयोः विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यो बहुव्रीहिद्वन्द्वसमासयोः विशिष्टं परिज्ञानकरणम्।
- छात्रेभ्यः समासान्तप्रत्ययानां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः तद्धितप्रत्ययानां परिचयपुरस्सरम् अपत्याधिकारप्रकरणे समागतानां प्रत्ययानां विशिष्टावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः समासज्ञानानन्तरं समस्तवाक्यप्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः तद्धितप्रत्ययानां ज्ञानपुरस्सरं अपत्याधिकारस्थप्रत्ययानां योगेन नूतनशब्दनिर्माणे सक्षमाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः	- अव्ययीभावः तत्पुरुषसमासश्च	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
द्वितीयघटकः	- बहुव्रीहिः द्वन्द्वसमासश्च	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
तृतीयघटकः	- एकशेषप्रकरणतः समासाश्रयप्रकरणं यावत्	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
चतुर्थघटकः	- अपत्याधिकारप्रत्ययाः	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
	4.1. अपत्यादिविकारान्तार्थसाधारणप्रत्ययाः	
	4.2. अपत्याधिकारप्रकरणम्	
	4.3. चातुरार्थिकप्रकरणम्	

निर्धारितग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1	अव्ययीभावः तत्पुरुषसमासश्च		15	1
2.	2.1	बहुव्रीहिः द्वन्द्वसमासश्च		15	1
3.	3.1	एकशेषप्रकरणतः समासाश्रयप्रकरणं यावत्		15	1
4.	4.1	अपत्यादिविकारान्तार्थसाधारणप्रत्ययाः		2	1
	4.2	अपत्याधिकारप्रकरणम्		7	
	4.3	चातुरार्थिकप्रकरणम्		6	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी. बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभावन, वाराणसी।
3. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी, गोपालदत्तपाण्डेयः चौ.सु.भा. वाराणसी 2006

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS402
सिद्धान्तकौमुदी- 4
(शैषिकप्रकरणात् द्विरुक्तप्रकरणं यावत्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः शैषिकादितद्धितप्रत्ययानां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः शैषिकप्रकरणतः प्राग्दीव्यतीप्रकरणं यावद्विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः ठगधिकारप्रकरणतो आर्हीयप्रकरणं यावज्ज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः ठजधिकारप्रकरणतो मत्वर्थीयप्रकरणं यावद्विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः प्राग्दिशीयप्रकरणतः द्विरुक्तप्रकरणं यावद्विशिष्टं ज्ञानप्रदानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः शैषिकादितद्धितप्रत्ययानां ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः शैषिकादितद्धितप्रत्ययानां प्रयोगेण नूतनशब्दनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः - शैषिकप्रकरणतः प्राग्दीव्यतीप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 1.1 शैषिकप्रकरणम्
- 1.2 प्राग्दीव्यतीप्रकरणम्

द्वितीयघटकः - ठगधिकारप्रकरणतः आर्हीयप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 2.1 ठगधिकारप्रकरणम्
- 2.2 प्राग्दितीयप्रकरणम्
- 2.3 छयद्विधिप्रकरणम्
- 2.4 आर्हीयप्रकरणम्

तृतीयघटकः - ठजधिकारप्रकरणतः मत्वर्थीयप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 3.1. ठजधिकारप्रकरणम्
- 3.2. नञ्स्नजधिकारप्रकरणम्
- 3.3. पाञ्चमिकप्रकरणम्
- 3.4. मत्वर्थीयप्रकरणम्

चतुर्थघटकः - प्राग्दिशीयप्रकरणतः द्विरुक्तप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 4.1. प्राग्दिशीयप्रकरणम्
- 4.2. प्रागिवीयप्रकरणम्
- 4.3. तद्राजप्रकरणम्
- 4.4. द्विरुक्तप्रकरणम्

निर्धारितग्रन्थः -

वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	शैषिकप्रकरणतः प्राग्दीव्यतीयप्रकरणं यावत्				1
	1.1.	शैषिकप्रकरणम्		10	
	1.2.	प्राग्दीव्यतीयप्रकरणम्		5	
2.	ठगधिकारप्रकरणतः आर्हीयप्रकरणं यावत् -				1
	2.1.1	ठगधिकारप्रकरणम्		5	
	2.1.2.	प्राग्दीव्यतीयप्रकरणम्		3	
	2.1.3.	छयद्विधिप्रकरणम्		2	
	2.1.4.	आर्हीयप्रकरणम्		5	
3.	ठजधिकारप्रकरणतः मत्वर्थीयप्रकरणं यावत् -				1
	3.1.1.	ठजधिकारप्रकरणम्		4	
	3.1.2.	नञ्स्नञधिकारप्रकरणम्		3	
	3.1.3.	पाञ्चमिकप्रकरणम्		4	
	3.1.4.	मत्वर्थीयप्रकरणम्		4	
4.	प्राग्दीव्यतीयप्रकरणतः द्विरुक्तप्रकरणं यावत् -				1
	4.1.1.	प्राग्दीव्यतीयप्रकरणम्		3	
	4.1.2.	प्राग्दीव्यतीयप्रकरणम्		4	
	4.1.3.	तद्राजप्रकरणम्		5	
	4.1.4.	द्विरुक्तप्रकरणम्		3	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी. बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. अष्टाध्यायी- सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

तृतीयपत्रम्
UGVYDS403
सिद्धान्तकौमुदी- 5
(भ्वाद्यदादी प्रकरणे)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः तिप्तस्झीत्यादितिङन्तप्रत्ययपरिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु भ्वादिगणीयेभ्यो भू-एध्-गमित्यादिधातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु अदादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्यावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः तिङन्तप्रत्ययज्ञानपुरस्सरं दशसु लकारेषु भ्वादिगणीयधातुभ्यो क्रियापदनिर्माणे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः अदादिगणीयधातुभ्यो दशसु लकारेषु क्रियापदनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः भ्वादि-अदादिगणीयधातूनां प्रयोगेन वाक्यप्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. भ्वादिप्रकरणस्यादितः रधिजभोरचि इति सूत्रपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. गुपधूपविच्छिपणिपनिभ्यः आयः इत्यतः व्यथो लिटि - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. फणानां च सप्त इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. अदादिप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणम् अदादिप्रकरणञ्च)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	भ्वादिप्रकरणस्यादितः रधिजभोरचि इति सूत्रपर्यन्तम्		15	1
2.	2.1.	गुपधूपविच्छिपणिपनिभ्यः आयः इत्यतः व्यथो लिटि		15	1
3.	3.1	फणानां च सप्त इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
4.	4.1	अदादिप्रकरणम्		15	1
			सम्पूर्णयोगः	60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. अष्टाध्यायी-सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

चतुर्थपत्रम्
UGVYDS404

न्यायसिद्धान्तमुक्तावली
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः दर्शनशास्त्रस्यावबोधनम्
- छात्रेभ्यः सूत्रार्थपरिष्कारकभूतस्य न्यायशास्त्रस्य परिचयप्रदानम्।
- छात्रेभ्यो न्यायशास्त्ररीत्या व्याकरणशास्त्रस्यावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः दर्शनशास्त्रस्य ज्ञानानन्तरं न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्याः परिचयं ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः न्यायशास्त्रे वर्णितानां सप्तपदार्थानां नवद्रव्यादिविषयाणाञ्च ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः न्यायशास्त्रस्यावबोधनेन पाणिनिसूत्रार्थपरिष्कारे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

आदितः अभावलक्षणं यावत् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

पदार्थानां साधर्म्य-वैधर्म्यनिरूपणतः जलनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

तेजो निरूपणतः दिङ्निरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

आत्मनिरूपणतः प्रत्यक्षखण्डसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	आदितः अभावलक्षणं यावत्		15	1
2.	2.1.	पदार्थानां साधर्म्य-वैधर्म्यनिरूपणतः जलनिरूपणं यावत्		15	1
3.	3.1.	तेजो निरूपणतः दिङ्निरूपणं यावत्		15	1
4.	4.1.	आत्मनिरूपणतः प्रत्यक्षखण्डसमाप्तिं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः

न्यायसिद्धान्तमुक्तावली, विश्वनाथपञ्चाननभट्टाचार्यः, टीकाकाराः, आचार्यसूर्यनारायणशुक्लः,
धर्मेन्द्रनाथशास्त्री, आचार्यगजाननशास्त्रीमुसलगाँवकर, इत्यादयः ।

पञ्चमपत्रम्
UGVYDE405
समासप्रकरणम्
(वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(व्याकरणविभीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः समासस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्योऽव्ययीभावतत्पुरुषयोः विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यो बहुव्रीहिद्वन्द्वसमासयोः विशिष्टं परिज्ञानकरणम्।
- छात्रेभ्यः समासान्तप्रत्ययानां परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः समासज्ञानानन्तरं समस्तवाक्यप्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः समासान्तप्रत्ययज्ञाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः	- अव्ययीभावः	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
द्वितीयघटकः	- तत्पुरुषसमासः	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
तृतीयघटकः	- बहुव्रीहिः द्वन्द्वसमासश्च	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
चतुर्थघटकः	- एकशेषप्रकरणतः समासाश्रयप्रकरणं यावत्	- 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (समासप्रकरणम्)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1	अव्ययीभावः		15	1
2.	2.1	तत्पुरुषसमासः		15	1
3.	3.1	बहुव्रीहिः द्वन्द्वसमासश्च		15	1
4.	4.1	एकशेषप्रकरणतः समासाश्रयप्रकरणं यावत्		15	1
			सम्पूर्णयोगः	60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी. बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. अष्टाध्यायी- सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

पञ्चमषाण्मासिकः

Fifth Semester

प्रथमपत्रम्
UGVYDS 501
सिद्धान्तकौमुदी- 6
(जुहोत्यादितः लकारार्थं यावत्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-क्र्यादि-चुरादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो णिच्-सन्-यङित्यादिप्रत्ययानां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो नामधातूनां कण्ड्वादिप्रत्ययानाम् आत्मनेपद-परस्मैपदप्रक्रियानाञ्चावबोधनम्।
- छात्रेभ्यो भाववाच्य-कर्मवाच्ययोः लकारार्थस्य च परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः दशसु लकारेषु जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-क्र्यादि-चुरादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः णिच्-सन्-यङित्यादिप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा धातुभ्यो दशसु लकारेषु क्रियापदनिर्माणे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः नामधातुज्ञाने, उपसर्गाणां प्रयोगेन आत्मनेपद-परस्मैपदप्रक्रियायाः बोधने च सक्षमाः भविष्यन्ति।
- छात्राः भाववाच्ये कर्मवाच्ये लकारार्थज्ञाने च पारङ्गताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः - जुहोत्यादितः चुरादिप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 1.1. जुहोत्यादिप्रकरणम्
- 1.2. दिवादिप्रकरणम्
- 1.3. स्वादिप्रकरणम्
- 1.4. तुदादिप्रकरणम्
- 1.1. रुधादिप्रकरणम्
- 1.2. तनादिप्रकरणम्
- 1.3. क्र्यादिप्रकरणम्
- 1.4. चुरादिप्रकरणम्

द्वितीयघटकः - णिच्प्रकरणतः यङ्लुक्प्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 2.1. णिच्प्रकरणम्
- 2.2. सन्प्रकरणम्
- 2.3. यङ्प्रकरणम्
- 2.4. यङ्लुक्प्रकरणम्

तृतीयघटकः - नामधातुप्रकरणतः परस्मैपदप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 3.1. नामधातुप्रकरणम्
- 3.2. कण्ड्वादिप्रकरणम्
- 3.3. प्रत्ययमालाप्रकरणम्
- 3.4. आत्मनेपदप्रकरणम्

3.5. परस्मैपदप्रकरणम्

चतुर्थघटकः - भावकर्मप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

5.4. भावकर्मप्रकरणम्, कर्मकर्तृतिङ्प्रकरणम्, लकारार्थप्रकरणम्

पाठ्यग्रन्थः -

वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी -

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	जुहोत्यादिप्रकरणतः चुरादिप्रकरणं यावत्			-	1
	1.1.	जुहोत्यादिप्रकरणम्		15	
	1.2.	दिवादिप्रकरणम्			
	1.3.	स्वादिप्रकरणम्			
	1.4.	तुदादिप्रकरणम्			
	1.5.	रुधादिप्रकरणम्			
	1.6.	तनादिप्रकरणम्			
	1.7.	क्यादिप्रकरणम्			
	1.8.	चुरादिप्रकरणम्			
2.	णिच्प्रकरणतः यङ्लुक्प्रकरणं यावत्			15	1
	2.1.	णिच्प्रकरणम्			
	2.2.	सन्त्रप्रकरणम्			
	2.3.	यङ्प्रकरणम्			
	2.4.	यङ्लुक्प्रकरणम्			
3.	नामधातुप्रकरणतः परस्मैपदप्रकरणपर्यन्तम्			15	1
	3.1.	नामधातुप्रकरणम्			
	3.2.	कण्ठ्वादिप्रकरणम्			
	3.3.	प्रत्ययमालाप्रकरणम्			
	3.4.	आत्मनेपदप्रकरणम्			
	3.5.	परस्मैपदप्रकरणम्			
4.	भावकर्मप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणं यावत्			15	1
	4.1.	भावकर्मप्रकरणम्			
	4.2.	कर्मकर्तृतिङ्प्रकरणम्			
	4.3.	लकारार्थप्रकरणम्			
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. अष्टाध्यायी-सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS502
सिद्धान्तकौमुदी-7
क्रेडिट – 4, अङ्काः - 60

पत्रस्योद्देश्यानि –

- छात्रेभ्यः कृत्यप्रत्ययबोधनपुरस्सरं कृदन्तप्रत्ययगतशब्दनिर्माणस्य बोधनम्।
- छात्रेभ्यः पूर्वकृदन्तप्रकरणे पठितानां प्रत्ययानां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः उत्तरकृदन्तप्रकरणे पठितानां प्रत्ययानामवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः –

- छात्राः कृत्यप्रत्ययबोधनपुरस्सरं कृत्यप्रत्ययगतशब्दनिर्माणे पारङ्गताः भविष्यन्ति।
- छात्राः कृदन्तप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा कृदन्तशब्दनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः शब्देषु विद्यमानौ प्रकृतिप्रत्ययौ ज्ञास्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. कृत्यप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. पूर्वकृदन्तप्रकरणस्यादितः ओदितश्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. द्रवमूर्तिस्पर्शयोः श्यः इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. उत्तरकृदन्तप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	कृत्यप्रक्रिया	https://archive.org/details/LaghuSiddhantKaumudiBhaimi/Laghu%20Siddhant%20Kaumudi%20Bhaimi%205/	15	1
2.	2.1.	पूर्वकृदन्तप्रकरणस्यादितः ओदितश्च		15	1
3.	3.1.	द्रवमूर्तिस्पर्शयोः श्यः इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
4.	4.1.	उत्तरकृदन्तप्रकरणम्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी- बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. अष्टाध्यायी - सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

तृतीयपत्रम्
UGVYDS503
प्रौढमनोरमा – 1
(आदितः पञ्चसन्धिं यावत्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः सिद्धान्तकौमुदीव्याख्यायाः प्रौढमनोरमायाः परिचयप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः प्रौढमनोरमाग्रन्थस्य मंगलाचरणमारभ्य पञ्चसन्धिप्रकरणं यावद्विशिष्टज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः पञ्चसन्ध्यन्तस्थानां सूत्राणां शास्त्रार्थरीत्या विशिष्टावबोधनम्।

परिणामाश्च :-

- छात्राः माहेश्वरसूत्रे हकारद्वयस्य प्रयोजनविषये हलन्त्यमित्यादिसूत्रविषये च शास्त्रार्थकरणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः शास्त्रार्थरीत्या ग्रन्थस्थपङ्क्तिप्रकाशने दक्षाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -	संज्ञाप्रकरणम्	-	1 क्रेडिट 15 अङ्काः
द्वितीयघटकः -	परिभाषाप्रकरणम् अञ्चसन्धिप्रकरणञ्च	-	1 क्रेडिट 15 अङ्काः
तृतीयघटकः -	हल्सन्धिप्रकरणम्	-	1 क्रेडिट 15 अङ्काः
चतुर्थघटकः -	विसर्गसन्धिप्रकरणं स्वादिसन्धिप्रकरणञ्च	-	1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः-

1. प्रौढमनोरमा -

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	संज्ञाप्रकरणम्		15	1
2.	2.1.	परिभाषाप्रकरणम्		5	1
	2.2.	अञ्चसन्धिप्रकरणम्		10	
3.	3.1.	हल्सन्धिप्रकरणम्		15	1
4.	4.1.	विसर्गसन्धिप्रकरणम्		7	1
	4.2.	स्वादिसन्धिप्रकरणम्		8	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. प्रौढमनोरमा (पञ्चसन्ध्यन्तो भागः) - डॉ. जयशंकरलाल त्रिपाठी, श्रीकृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
2. प्रौढमनोरमा (पञ्चसन्ध्यन्तो भागः) - आचार्य द्वारिकाप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. प्रौढमनोरमा (अव्ययीभावान्तो भागः) 'भैरवी' सहिता - आचार्य गोपाल शास्त्री नेने, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
4. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः) - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

चतुर्थपत्रम्
UGVYDE504
कृदन्तः तद्धितश्च
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(व्याकरणविभीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

पत्रस्योद्देश्यानि –

- छात्रेभ्यः कृदन्तप्रत्ययबोधनपुरस्सरं कृदन्तप्रत्ययगतशब्दनिर्माणस्यावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः तद्धितप्रत्ययानां परिचयपुरस्सरम् अपत्याधिकारप्रकरणे समागतानां प्रत्ययानां विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः शैषिकादितद्धितप्रत्ययानां विशिष्टावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः –

- छात्राः कृत्यप्रत्ययबोधनपुरस्सरं कृत्यप्रत्ययगतशब्दनिर्माणे पारङ्गताः भविष्यन्ति।
- छात्राः कृदन्तप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा कृदन्तशब्दनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः शब्देषु विद्यमानौ प्रकृतिप्रत्ययौ ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः तद्धिताधिकारे समागतानामपत्यादिप्रत्ययानां बोधने दक्षाः भविष्यन्ति।
- छात्राः अपत्यादीनां तद्धितप्रत्ययानां ज्ञानपुरस्सरं तादृशानां प्रत्यययुक्तानां वाक्यप्रयोगे सक्षमाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः - कृदन्तप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

1. कृत्यप्रकरणं पूर्वकृदन्तप्रकरणञ्च
2. उत्तरकृदन्तप्रकरणम्

द्वितीयघटकः -

2. अपत्याधिकारप्रकरणं चातुरार्थिकप्रकरणञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. शैषिकप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. प्राग्दीव्यतीयप्रकरणतः तद्राजाप्रकरणं यावत् - अङ्काः 10

पाठयोजना –

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.	कृत्यप्रकरणं पूर्वकृदन्तप्रकरणञ्च		10	1
	2.	उत्तरकृदन्तप्रकरणम्		5	
2.	2.1.	अपत्याधिकारप्रकरणं चातुरार्थिकप्रकरणञ्च		15	1
3.	3.1.	शैषिकप्रकरणम्		15	1
4.	4.1.	प्राग्दीव्यतीयप्रकरणतः तद्राजाप्रकरणं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः-

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. कृत्यप्रत्यय विश्लेषण - प्रो. गोपबन्धु मिश्र, संस्कृत प्रचार समिति, आरा बिहार।

पञ्चमपत्रम्
UGVYVA505
शास्त्रार्थसभा
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(प्रश्नपत्रमिदं प्रयोगात्मकम्)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्राणां शास्त्रार्थमाध्यमेन प्रसिद्धपाणिनिसूत्राणामुपरि गूढज्ञानस्थापनपुरस्सरं विषयप्रतिपादनशैलीं विकासार्थम्।
- छात्रेभ्यो मनोरमा-शेखर-परिभाषा-मञ्जूषादिग्रन्थेषु प्रतिपादितानां विषयाणामुपस्थापनस्यावसरप्रदानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः शास्त्रार्थसभायां विषयप्रतिपादने कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः मनोरमा-शेखर-परिभाषा-मञ्जूषादिग्रन्थेषु प्रतिपादितगभीरविषयेषु पारङ्गताः भविष्यन्ति।

शास्त्रार्थस्य नियमाः -

- गणशः शास्त्रार्थो भविष्यति।
- एकस्मिन् गणे द्वौ छात्रौ भविष्यतः।
- विभागद्वारा शास्त्रार्थस्य दशदिनद्वयात्प्राग् गणशो विषयो प्रदास्यते।
- एकस्य गणस्य कृते समयः विंशतिः निमेषो प्रदास्यते।
- एकेन पूर्वपक्षः उपस्थापयिष्यते, अपरेण उत्तरपक्षश्च।
- छात्राणां विषयज्ञानं प्रतिपादनशैलीं च दृष्ट्वा अङ्कस्य निर्धारणं करिष्यते।

शास्त्रार्थे निर्णायकाः -

- एको विषयविशेषज्ञः विश्वविद्यालयस्य बहिस्तात् समाहूतो भविष्यति।
- विभागाध्यक्षः पदेन सभायाम् अध्यक्षो भविष्यति।
- अन्ये समेऽपि विभागीया अध्यापकाः सभायां भविष्यन्ति।
सभायाः कस्मिन्नपि विषये अन्तिमनिर्णयो विभागाध्यस्य मान्यो भविष्यति।

षष्ठषाण्मासिकः

Sixth Semester

प्रथमपत्रम्
UGVYDS601
सिद्धान्तकौमुदी – 8
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यो वैदिकशब्दानां व्युत्पादकस्य वैदिकव्याकरणस्य ज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यो वैदिकशब्देषूपयोगभूतानां वैदिकस्वराणामवबोधनम्।
- छात्रेभ्यो वैदिकशब्दोच्चारणे सम्भावितत्रुटीनां परिमार्जनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः वैदिकशब्दानां व्युत्पादने कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः स्वरप्रक्रियायाः बोधनेन वेदेषु प्रतिपादितेषु शब्देषु स्वरज्ञानं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. वैदिकप्रकरणस्यादितः वा छन्दसि इति सूत्रं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. शेषछन्दसि बहुलम् इत्यतः प्रकरणस्य समाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. स्वरप्रकरणस्यादितः ग्रामेऽनिवसन्त इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. घोषादिषु च इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः-

सिद्धान्तकौमुदी -

पाठयोजना -

भागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	वैदिकप्रकरणस्यादितः वा छन्दसि इति सूत्रं यावत्		15	1
2.	शेषछन्दसि बहुलम् इत्यतः प्रकरणस्य समाप्तिं यावत्		15	1
3.	स्वरप्रकरणस्यादितः ग्रामेऽनिवसन्त इति यावत्		15	1
4.	घोषादिषु च इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः			60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी - बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. वैदिकी प्रक्रिया - प्रो. जयशङ्करलाल त्रिपाठी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज, वाराणसी।

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS602
प्रौढमनोरमा – 2
(अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्योऽर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्, कृत्तद्धितसमासाश्चेत्यादिविशिष्टसूत्राणां शास्त्रार्थशैल्या विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ इत्यादिसूत्राणां विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्थानां शेषसूत्राणां प्रौढमनोरमाव्याख्यामाध्यमेन विशिष्टावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्रा अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्, कृत्तद्धितसमासाश्चेत्यादिविशिष्टसूत्राणां शास्त्रार्थशैल्या व्युत्पादने दक्षाः भविष्यन्ति।
- छात्राः अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्थानां शेषसूत्राणां प्रौढमनोरमाव्याख्यामाध्यमेन परिष्कारकरणे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. अर्थवत्... इत्यतः सुपः इति सूत्रं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. सरूपाणामेकशेषः..... स्वमज्ञाति... इति सूत्रपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. अन्तरं बहिर्यो..... इत्यतः रषाभ्याम् इति सूत्रं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. नलोपः इत्यतः रायो हलि इति सूत्रं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः-

प्रौढमनोरमा (मूलमात्रम्)

पाठ्ययोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	अर्थवत्... इत्यतः सुपः इति सूत्रं यावत्		15	1
2.	2.1.	सरूपाणामेकशेषः..... स्वमज्ञाति... इति सूत्रपर्यन्तम्		15	1
3.	3.1.	अन्तरं बहिर्यो..... इत्यतः रषाभ्याम् इति सूत्रं यावत्		15	1
4.	4.1.	नलोपः इत्यतः रायो हलि इति सूत्रं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. प्रौढमनोरमा - आचार्य द्वारिकाप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. प्रौढमनोरमा 'भैरवी' सहिता - आचार्य गोपाल शास्त्री नेने, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
3. प्रौढमनोरमा, हिन्दीव्याख्या सहिता वैद्यनाथझाः,

तृतीयपत्रम्
UGVYDS603
लघुशब्देन्दुशेखरः-1
(आदितः अच्सन्धिप्रकरणं यावत्)
क्रेडिट – 4, अङ्काः - 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणपरम्परां प्रौढग्रन्थरूपेणावस्थितस्य सिद्धान्तकौमुद्याः व्याख्याभूतस्य लघुशब्देन्दुशेखरस्यावबोधनम्।
- छात्रेभ्यो नागेशस्य शैल्याः परिज्ञानकरणम्।
- छात्रेभ्यो दार्शनिकदृष्ट्या पञ्चसन्ध्यन्तसूत्राणां परिष्कारकरणे सामर्थ्यमुत्पादनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः सिद्धान्तकौमुद्यां प्रौढमनोरमायाञ्चाधीतानां पञ्चसन्ध्यन्तसूत्राणां विशिष्टरूपेणार्थकरणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः दीक्षित-नागेशमतयोः दार्शनिकदृष्ट्या सूत्राणां परिष्कारकरणे कुशलाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. संज्ञाप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 20 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. परिभाषाप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. अच्सन्धिप्रकरणस्यादितो लोपः शाकल्यस्य इति पर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. एकः पूर्वपरयोः इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 10 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. लघुशब्देन्दुशेखरः (आदितः अच्सन्धिप्रकरणं यावत्)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	संज्ञाप्रकरणम्		15	1
2.	2.1.	परिभाषाप्रकरणम्		15	1
3.	3.1.	अच्सन्धिप्रकरणस्यादितो लोपः शाकल्यस्य इति पर्यन्तम्		15	1
4.	4.1.	एकः पूर्वपरयोः इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुशब्देन्दुशेखरः - आचार्य विश्वनाथ मिश्र, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, वाराणसी।
2. लघुशब्देन्दुशेखरः - डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. लघुशब्देन्दुशेखरः - प्रो. बालशास्त्री, वाणी विलास प्रकाशन, वाराणसी।

चतुर्थपत्रम्
UGVYDS604
महाभाष्यम्
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रमाणभूतस्य पतञ्जलिविरचितस्य महाभाष्यस्यावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः पस्पशाह्निक-प्रत्याहाराह्निकयोरध्यापनम्।
- छात्रेभ्यो व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यप्रयोजनानि-व्याकरणपदार्थ-प्रत्याहारसूत्राणां विशिष्टं परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः पतञ्जलेर्जीवनवृत्तं महाभाष्यपरिचयञ्च ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः स्फोट-ध्वन्यात्मकौ शब्दौ ज्ञात्वा व्याकरणाध्ययनस्य प्रयोजनं व्याकरणपदार्थादीञ्च ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः अङ्गुणित्यादिमाहेश्वरसूत्राणां भाष्यदिशा व्युत्पादने समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 1.1. विषयप्रवेशः
 - 1.2. महाभाष्यकारस्य परिचयः
 - 1.3. स्फोटशब्दः
 - 1.4. ध्वनिशब्दः
 - 1.5. व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यानि प्रयोजनानि
 - 1.6. व्याकरणाध्ययनस्यानुषङ्गिकानि प्रयोजनानि
 - 1.7. शब्दानुशासनप्रतिपादनस्यावश्यकता
 - 1.8. अनुबन्धचतुष्टयस्योपसंहारः

द्वितीयघटकः-

2. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 2.1. शब्दोपदेशस्य पद्धतिनिरूपणम्
 - 2.2. जातिव्यक्तिपदार्थनिर्णयाधिकरणम्
 - 2.3. शब्दनित्यत्वानित्यत्वविचारः
 - 2.4. सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे
 - 2.5. धर्मनियमाधिकरणम्
 - 2.6. व्याकरणपदार्थनिरूपणाधिकरणम्
 - 2.7. वर्णोपदेशप्रयोजनाधिकरणम्

तृतीयघटकः

3. अङ्गुण् इत्यतः ऐऔच् इति पर्यन्तम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः

4. हयवरट् इत्यतः समाप्तिपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः –

व्याकरणमहाभाष्यम्

पाठयोजना –

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)		https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.406302		1
	1.1.	विषयप्रवेशो महाभाष्यकारस्य परिचयश्च		1	
	1.2.	स्फोटशब्दो ध्वनिशब्दश्च	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=OcXGfDp/oKkJITwp9YnKuA==# https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==#	1	
	1.3.	व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यानि प्रयोजनानि		3	
	1.4.	व्याकरणाध्ययनस्यानुषङ्गिकानि प्रयोजनानि		5	
	1.5.	शब्दानुशासनप्रतिपादनस्यावश्यकता		3	
	1.6.	अनुबन्धचतुष्टयस्योपसंहारः		2	
2.	महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)				1
	2.1.	शब्दोपदेशस्य पद्धतिनिरूपणम्		2	
	2.2.	जातिव्यक्तिपदार्थनिर्णयाधिकरणम्		3	
	2.3.	शब्दनित्यत्वानित्यत्वविचारः		2	
	2.4.	सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे		2	
	2.5.	धर्मनियमाधिकरणम्		2	
	2.6.	व्याकरणपदार्थनिरूपणाधिकरणम्		2	
	2.7.	वर्णोपदेशप्रयोजनाधिकरणम्		2	
3.	3.1.	प्रत्याहाराह्निकम् (अइउण् इत्यतः ऐऔच् इति पर्यन्तम्)		15	1
4.	4.1.	प्रत्याहाराह्निकम् (हयवरट् इत्यतः समाप्तिपर्यन्तम्)		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. महाभाष्यम्(पस्पशाह्निकम्)- प्रो० जयशंकरलाल त्रिपाठी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
2. महाभाष्यम्(नवाह्निकम्) - श्रीचारुदेव शास्त्री, श्रीमोतीलाल बनारसीदास प्रकाशन, दिल्ली।
3. पाणिनीयव्याकरणमहाभाष्यम्, प्रथमखण्डः - श्रीभार्गवशास्त्री- चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, दिल्ली।

पञ्चमपत्रम्
UGVYDE605
महाभाष्यम्
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(व्याकरणविभीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रमाणभूतस्य पतञ्जलिविरचितस्य महाभाष्यस्यावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः पस्पशाह्निकस्याध्यापनम्।
- छात्रेभ्यो व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यप्रयोजनानि-व्याकरणपदार्थेत्यादिविषयाणां विशिष्टं परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः पतञ्जलेर्जीवनवृत्तं महाभाष्यपरिचयञ्च ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः स्फोट-ध्वन्यात्मकौ शब्दौ ज्ञात्वा व्याकरणाध्ययनस्य प्रयोजनं व्याकरणपदार्थादीञ्च ज्ञास्यन्ति।

प्रथमघटकः

1. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 1.1. विषयप्रवेशः
 - 1.2. महाभाष्यकारस्य परिचयः
 - 1.3. स्फोटशब्दः
 - 1.4. ध्वनिशब्दः

द्वितीयघटकः

2. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 2.1. व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यानि प्रयोजनानि
 - 2.2. व्याकरणाध्ययनस्यानुषङ्गिकानि प्रयोजनानि
 - 2.3. शब्दानुशासनप्रतिपादनस्यावश्यकता
 - 2.4. अनुबन्धचतुष्टयस्योपसंहारः

तृतीयघटकः

3. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 3.1. शब्दोपदेशस्य पद्धतिनिरूपणम्
 - 3.2. जातिव्यक्तिपदार्थनिर्णयाधिकरणम्
 - 3.3. शब्दनित्यत्वानित्यत्वविचारः

चतुर्थघटकः

4. महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्) - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः
 - 4.1. सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे
 - 4.2. धर्मनियमाधिकरणम्
 - 4.3. व्याकरणपदार्थनिरूपणाधिकरणम्
 - 4.4. वर्णोपदेशप्रयोजनाधिकरणम्

निर्धारितग्रन्थः –

व्याकरणमहाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)

पाठयोजना –

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	महाभाष्यम् (पस्पशाह्निकम्)		https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.406302		
	1.1.	विषयप्रवेशः		1	
	1.2.	महाभाष्यकारस्य परिचयः	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=OcXGfDp/okkJITwp9YnKuA==#	4	1
	1.3.	स्फोटशब्दः		5	
	1.4.	ध्वनिशब्दः	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==#	5	
2.	2.1.	व्याकरणाध्ययनस्य मुख्यानि प्रयोजनानि		2	
	2.2.	व्याकरणाध्ययनस्यानुषङ्गिकानि प्रयोजनानि		5	1
	2.3.	शब्दानुशासनप्रतिपादनस्यावश्यकता		4	
	2.4.	अनुबन्धचतुष्टयस्योपसंहारः		4	
3.	3.1.	शब्दोपदेशस्य पद्धतिनिरूपणम्		5	
	3.2.	जातिव्यक्तिपदार्थनिर्णयाधिकरणम्		5	1
	3.3.	शब्दनित्यत्वानित्यत्वविचारः		5	
4.	4.1.	सिद्धे शब्दार्थसम्बन्धे		3	
	4.2.	धर्मनियमाधिकरणम्		5	1
	4.3.	व्याकरणपदार्थनिरूपणाधिकरणम्		4	
	4.4.	वर्णोपदेशप्रयोजनाधिकरणम्		3	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. महाभाष्यम्(पस्पशाह्निकम्)- प्रो० जयशंकरलाल त्रिपाठी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
2. महाभाष्यम्(पस्पशाह्निकम्) - चारुदेव शास्त्री, श्रीमोतीलाल बनारसीदास प्रकाशन, दिल्ली।
3. पाणिनीयव्याकरणमहाभाष्यम्, प्रथमखण्डः - श्रीभार्गवशास्त्री- चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, दिल्ली।

सप्तमषाण्मासिकः

(सशोधशास्त्री(प्रतिष्ठा))

Seventh Semester

(Shastri(Hon.) with Research)

प्रथमपत्रम्
UGVYDS701
संस्कृतशोधप्रविधिः
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः शोधप्रविधेरवबोधनम्।
- छात्रेभ्यः शोधकार्ये उपयोगभूतानां विविधानां सामाग्रीणां संकलनकरणे सामर्थ्यमुत्पादनम्।
- छात्रेभ्यो विविधेषु विषयेषु शोधपत्रनिर्माणस्य शोधप्रबन्धलेखनस्य च बोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः आवश्यकशोधप्रविधीनां सम्यग्युक्त्या ज्ञानं कृत्वा उत्कृष्टशोधपत्रलेखने शोधप्रबन्धनिर्माणे च पारङ्गता भविष्यन्ति।
- छात्राः अनुसन्धानसन्दर्भे विभिन्नेषु पुस्तकालयेषु स्थानेषु च भ्रमणं कृत्वा तत्रत्यायाः व्यवस्थायाः विषये ज्ञानं करिष्यन्ति।

प्रथमघटकः - शोधप्रविधिः - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

1. सामान्यशोधप्रविधिः
2. संस्कृतशोधप्रविधिः

द्वितीयघटकः - शोधप्रक्रिया - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

तृतीयघटकः - पाण्डुलिपिसम्बद्धशोधप्रविधिः - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः - आधुनिकसंस्कृतशोधः - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	शोधप्रविधिः				1
	1.1.	शोधप्रविधिः		15	
2.	2.1.	शोधप्रक्रिया		15	1
3.	3.1.	पाण्डुलिपिसम्बद्धशोधप्रविधिः		15	1
4.	4.1.	आधुनिकसंस्कृतशोधः		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. संस्कृतशोधप्रविधिः - डॉ. सत्यनारायणआचार्य, राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपतिः।
2. संस्कृतशोधप्रविधिः - प्रो. प्रभुनाथ द्विवेदी, शारदा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. शोधप्रविधि एवं पाण्डुलिपिविज्ञान - डॉ. अभिराजराजेन्द्र मिश्र,
4. शोधप्रविधिः - प्रो. देवेन्द्रनाथ पाण्डेय
5. अनुसन्धानस्य प्रविधि- प्रक्रिया - डॉ. नगेन्द्र, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली
6. संस्कृतशोधपारिजात - सत्यव्रत वर्मा
7. शोधप्रविधि एवं मात्रात्मक भूगोल - प्रो. हीरालाल यादव

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS702
शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -1
(प्रौढमनोरमा –कारकप्रकरणमव्ययीभावप्रकरणञ्च)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः कारकप्रकरणस्य विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः कारकविषये विभिन्नानां मतानां ज्ञानसामर्थ्यमुत्पादनम्।
- छात्रेभ्योऽव्ययीभावसमासस्य विशिष्टं परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः कारकस्थानां सूत्राणां विशिष्टप्रकारेण व्युत्पादने पारङ्गताः भविष्यन्ति।
- छात्राः अव्ययीभावसमासविषये पण्डिताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. कर्तृकारकं कर्मकारकञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. करणकारकं सम्प्रदानकारकञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. अपादानतः अधिकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थभागः -

4. अव्ययीभावसमासप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः-

प्रौढमनोरमा (मूलमात्रम्)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	कर्तृकारकं कर्मकारकञ्च		15	1
2.	2.1.	करणकारकं सम्प्रदानकारकञ्च		15	1
3.	3.1.	अपादानतः अधिकरणं यावत्		15	1
4.	4.1.	अव्ययीभावसमासप्रकरणम्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. प्रौढमनोरमा (कारकादव्ययीभावान्तो भागः) - डॉ. रमाकान्त पाण्डेय, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
2. प्रौढमनोरमा (अव्ययीभावान्तो भागः) - आचार्य द्वारिकाप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. प्रौढमनोरमा (अव्ययीभावान्तो भागः) 'भैरवी' सहिता - आचार्य गोपाल शास्त्री नेने, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
4. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः) - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

तृतीयपत्रम्
UGVYDS703
शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -2
(परमलघुमञ्जूषा)
क्रेडिट – 4, अङ्काः - 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः व्याकरणदर्शने गतिप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः स्फोट-शक्ति-शाब्दबोधसहकारिकारणानां बोधनम्।
- छात्रेभ्यो विभिन्नदर्शनदिशा धात्वर्थज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यो निपातार्थ-दशलकारादेशार्थ-कारकार्थ-समासवृत्त्यर्थानां शास्त्रार्थदिशा ज्ञानप्रदानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः व्याकरणदर्शनस्य ज्ञानं करिष्यन्ति।
- छात्राः नागेशदिशा स्फोट-शक्ति-शाब्दबोधसहकारिकारणानां ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः विभिन्नदर्शनदिशा धात्वर्थज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः निपातार्थ-दशलकारादेशार्थ-कारकार्थ-समासवृत्त्यर्थानां विषये पारङ्गताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. आदितः शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
 - 1.1. मंगलाचरणम्
 - 1.2. स्फोटभेदाः
 - 1.3. शक्तिनिरूपणम्
 - 1.4. लक्षणानिरूपणम्
 - 1.5. व्यञ्जनानिरूपणम्
 - 1.6. स्फोटनिरूपणम्
 - 1.7. शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणम्

द्वितीयघटकः -

2. धात्वर्थनिरूपणतः निपातविशेषाणामर्थविचारं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
 - 2.1. धात्वर्थनिरूपणम्
 - 2.2. निपातार्थनिरूपणम्
 - 2.3. निपातविशेषाणामर्थविचारः

तृतीयघटकः -

3. लकारार्थनिरूपणतः कारकार्थनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
 - 3.1. लकारार्थनिरूपणम्
 - 3.2. कारकार्थनिरूपणम्

चतुर्थघटकः -

4. नामार्थनिरूपणतः समासादिवृत्त्यर्थनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः
 - 1.1. नामार्थनिरूपणम्
 - 1.2. समासवृत्त्यर्थनिरूपणम्

निर्धारितग्रन्थः -

1. परमलघुमञ्जूषा

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	आदितः शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणं यावत्				1
	1.1.	मंगलाचरणम्	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==	2	
	1.2.	स्फोटभेदाः		2	
	1.3.	शक्तिनिरूपणम्		2	
	1.4.	लक्षणानिरूपणम्		3	
	1.5.	व्यञ्जनानिरूपणम्		2	
	1.6.	स्फोटनिरूपणम्		2	
	1.7.	शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणम्		2	
2.	धात्वर्थनिरूपणतो निपातविशेषाणामर्थविचारं यावत्				1
	2.1.	धात्वर्थनिरूपणम्		9	
	2.2.	निपातार्थनिरूपणम्		3	
	2.3.	निपातविशेषाणामर्थविचारः		3	
3.	लकारार्थनिरूपणतो नामार्थनिरूपणं यावत्				1
	3.1.	लकारार्थनिरूपणम्		8	
	3.2.	कारकार्थनिरूपणम्		7	
4.	नामार्थनिरूपणतः समासादिवृत्त्यर्थनिरूपणं यावत्				1
	4.1.	नामार्थनिरूपणम्		8	
	4.2.	समासवृत्त्यर्थनिरूपणम्		7	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. परमलघुमञ्जूषा - डॉ. जयशङ्करलाल त्रिपाठी, श्रीकृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
2. परमलघुमञ्जूषा - आचार्य लोकमणि दाहाल, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. परमलघुमञ्जूषा, दीपिका टीका पण्डितनित्यानन्दपन्तपर्वतीयः
4. परमलघुमञ्जूषा, आचार्यबोधकुमारझाः

चतुर्थपत्रम्

UGVYDS704

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः -3

(परिभाषेन्दुशेखरः – शास्त्रत्वसम्पादनोद्देशप्रकरणम्)

क्रेडिट – 4, अङ्काः - 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः परिभाषेन्दुशेखरग्रन्थस्य परिचयप्रदानपुरस्सरं परिभाषाविषये महत्त्वप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रक्रियायां प्रमाणभूतायाः शास्त्रत्वसम्पादनोद्देशप्रकरणे पठितायाः परिभाषायाः विभिन्नमतदृष्ट्या अवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः परिभाषेन्दुशेखरग्रन्थस्य महत्त्वविषये ज्ञानं करिष्यन्ति।
- छात्राः शास्त्रत्वसम्पादनोद्देशभूतानां परिभाषाणां प्रौढज्ञानेन पाणिनिसूत्रार्थविचारे पण्डिताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. व्याख्यानतो इत्यारभ्य कार्यमनुभवन् हि इति परिभाषापर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. यदागमा.... इत्यतो गौणमुख्ययोर्मुख्ये इति परिभाषां यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. अनिनिस्मिन् इत्यतः उत्तरपदाधिकारे.. इति परिभाषां यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. स्त्रीप्रत्यये चापञ्चम्याः इत्यत एकदेशविकृतमन्यवत् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

परिभाषेन्दुशेखरः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1	1	आदितः 10 परिभाषां यावत्	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==	15	1
2	1	11 तः 15 परिभाषां यावत्		15	1
3	1	16 तः 25 परिभाषां यावत्		15	1
4	1	25 तः 37 परिभाषां यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः - आचार्य विश्वनाथ मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. परिभाषेन्दुशेखरः - भैरवी व्याख्या, श्री लक्ष्मण शास्त्री, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. परिभाषेन्दुशेखरः - भूति व्याख्या, श्री गोविन्द शर्मा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

पञ्चमपत्रम्
UGVYDE705
तिङन्तप्रक्रिया-1
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(व्याकरणविभीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः तिङन्तप्रत्ययपरिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु भ्वादिगणीयेभ्यो भू-एध्-गमित्यादिधातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु अदादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्यावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः तिङन्तप्रत्ययज्ञानपुरस्सरं दशसु लकारेषु भ्वादिगणीयधातुभ्यो क्रियापदनिर्माणे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः अदादिगणीयधातुभ्यो दशसु लकारेषु क्रियापदनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः भ्वादि-अदादिगणीयधातूनां प्रयोगेन वाक्यप्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. भ्वादिप्रकरणस्यादितः लिङ्निमित्ते लृङ्.... इति सूत्रपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. अत आदे इत्यतः गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः इति पर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. श्रुवः श्रृ च इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. अदादिप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः -

लघुसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणम् अदादिप्रकरणञ्च)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	भ्वादिप्रकरणस्यादितः लिङ्निमित्ते लृङ्.... इति सूत्रपर्यन्तम्		15	1
2.	2.1.	अत आदे इत्यतः गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः इति पर्यन्तम्		15	1
3.	3.1	श्रुवः श्रृ च इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
4.	4.1	अदादिप्रकरणम्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीभैरवमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

अष्टमषाण्मासिकः

(सशोधशास्त्री(प्रतिष्ठा))

Eighth Semester

(Shastri(Hon.) with Research)

प्रथमपत्रम्

UGVYDS801

शोधपरकः स्वशास्त्रीयविषयः - 4

(परिभाषेन्दुशेखरः - बाधबीजप्रकरणम्)

क्रेडिट - 4, अङ्काः - 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रक्रियायां प्रमाणभूतायाः बाधबीजप्रकरणे पठितायाः परिभाषायाः विभिन्नमतदृष्ट्या अवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः बाधबीजप्रकरणे समागतानां परिभाषाणां प्रौढज्ञानेन पाणिनिसूत्रार्थविचारे पण्डिताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

1. पूर्वपरनित्यान्तरङ्ग... इत्यतः स्वरभिन्नस्य प्राप्नुवन् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

2. असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे इत्यतः वार्णादाङ्गम् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

3. अकृतव्यूहाः..... इत्यतः अन्तरङ्गस्य विधिर्वा.... इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

4. पूर्वं ह्यपवादा ... इत्यतः उभयनिर्देशे पञ्चमी इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1	1.1.	पूर्वपरनित्यान्तरङ्ग... इत्यतः स्वरभिन्नस्य प्राप्नुवन् इति यावत्		15	1
2	2.1.	असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे इत्यतः वार्णादाङ्गम् इति यावत्		15	1
3	3.1.	अकृतव्यूहाः..... इत्यतः अन्तरङ्गस्य विधिर्वा.... इति यावत्		15	1
4	4.1.	पूर्वं ह्यपवादा ... इत्यतः उभयनिर्देशे पञ्चमी इति यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः - आचार्य विश्वनाथ मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. परिभाषेन्दुशेखरः - भैरवी व्याख्या, श्री लक्ष्मण शास्त्री, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. परिभाषेन्दुशेखरः - भूति व्याख्या, श्री गोविन्द शर्मा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

द्वितीयपत्रम्
UGVYDE802
तिङन्तप्रक्रिया-2
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60
(व्याकरणविभीयेतरच्छात्राणाङ्कृते)

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-क्यादि-चुरादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो णिच्-सन्-यङित्यादिप्रत्ययानां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो नामधातूनां कण्ड्वादिप्रत्ययानाम् आत्मनेपद-परस्मैपदप्रक्रियानाञ्चावबोधनम्।
- छात्रेभ्यो भाववाच्य-कर्मवाच्ययोः लकारार्थस्य च परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः दशसु लकारेषु जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-क्यादि-चुरादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः णिच्-सन्-यङित्यादिप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा धातुभ्यो दशसु लकारेषु क्रियापदनिर्माणे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः नामधातुज्ञाने, उपसर्गाणां प्रयोगेन आत्मनेपद-परस्मैपदप्रक्रियायाः बोधने च सक्षमाः भविष्यन्ति।
- छात्राः भाववाच्ये कर्मवाच्ये लकारार्थज्ञाने च पारङ्गताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः - जुहोत्यादितः चुरादिप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 1.1. जुहोत्यादिप्रकरणम्
- 1.2. दिवादिप्रकरणम्
- 1.3. स्वादिप्रकरणम्
- 1.4. तुदादिप्रकरणम्
- 1.5. रुधादिप्रकरणम्
- 1.6. तनादिप्रकरणम्
- 1.7. क्यादिप्रकरणम्
- 1.8. चुरादिप्रकरणम्

द्वितीयघटकः - णिच्प्रकरणतः यङ्लुक्प्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 2.5. णिच्प्रकरणम्
- 2.6. सन्प्रकरणम्
- 2.7. यङ्प्रकरणम्
- 2.8. यङ्लुक्प्रकरणम्

तृतीयघटकः - नामधातुप्रकरणतः परस्मैपदप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 3.6. नामधातुप्रकरणम्
- 3.7. कण्ड्वादिप्रकरणम्
- 3.8. प्रत्ययमालाप्रकरणम्
- 3.9. आत्मनेपदप्रकरणम्

3.10. परस्मैपदप्रकरणम्

चतुर्थघटकः - भावकर्मप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

5.5. भावकर्मप्रकरणम्

5.6. कर्मकर्तृतिङ्प्रकरणम्

5.7. लकारार्थप्रकरणम्

पाठ्यग्रन्थः -

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी -

पाठ्योजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	जुहोत्यादिप्रकरणतः चुरादिप्रकरणं यावत्			-	1
	1.1.	जुहोत्यादिप्रकरणम्		15	
	1.2.	दिवादिप्रकरणम्			
	1.3.	स्वादिप्रकरणम्			
	1.4.	तुदादिप्रकरणम्			
	1.5.	रुधादिप्रकरणम्			
	1.6.	तनादिप्रकरणम्			
	1.7.	क्यादिप्रकरणम्			
	1.8.	चुरादिप्रकरणम्			
2.	णिच्प्रकरणतः यङ्लुक्प्रकरणं यावत्			15	1
	2.1.	णिच्प्रकरणम्			
	2.2.	सन्प्रकरणम्			
	2.3.	यङ्प्रकरणम्			
	2.4.	यङ्लुक्प्रकरणम्			
3.	नामधातुप्रकरणतः परस्मैपदप्रकरणपर्यन्तम्			15	1
	3.1.	नामधातुप्रकरणम्			
	3.2.	कण्ङ्वादिप्रकरणम्			
	3.3.	प्रत्ययमालाप्रकरणम्			
	3.4.	आत्मनेपदप्रकरणम्			
	3.5.	परस्मैपदप्रकरणम्			
4.	भावकर्मप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणं यावत्			15	1
	4.1.	भावकर्मप्रकरणम्			
	4.2.	कर्मकर्तृतिङ्प्रकरणम्			
	4.3.	लकारार्थप्रकरणम्			
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, गीताप्रेस, गोरखपुर

तृतीयपत्रम्
UGVYRD803
लघुशोधप्रबन्धः
क्रेडिट – 12, अङ्काः – 300

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः शास्त्रीयविषयेषु अनुसन्धानस्य प्रवृत्तिरुत्पादनम्।
- छात्रेभ्यः प्राचीनशास्त्रेषु विद्यमानानां विषयाणाम् अनुसन्धानमाध्यमेन लौकिकसमाजे उपस्थापनस्यावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः शोधकार्ये ध्यातव्यबिन्दूनां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यः उत्कृष्टशोधकार्यसम्पादने सामर्थ्यमुत्पादनम्।
- छात्राणां रचनात्मकलेखनशक्तेः विकासाय।
- स्वशास्त्राणां शोधात्मकदृष्ट्या अध्ययनं करिष्यन्ति।
- शोधकर्मणि उपयुक्तानां शोधप्रविधीनामुपयोगं करिष्यन्ति।
- न्यूनातिन्यूनं 60 तः 80 पृष्ठात्मकं लघुशोधप्रबन्धं लेखिष्यन्ति।
- शोधकर्मणि मौलिकता, नवीनचिन्तनम्, समाजायोपयोगदृष्टिरावश्यकी।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राणां शास्त्रीयविषयेषु अनुसन्धानस्य प्रवृत्तिः समागमिष्यति।
- छात्राः प्राचीनशास्त्रेषु विद्यमानानां विषयाणाम् अनुसन्धानमाध्यमेन लौकिकसमाजस्य कृते उपस्थापनं करिष्यन्ति।
- छात्राः स्वस्य रचनात्मकलेखनशक्तेः विकासमाध्यमेन उत्कृष्टशोधकार्यं सम्पादयिष्यन्ति।

मूल्याङ्कनम् -

- शोधप्रबन्धस्य मूल्याङ्कनं बाह्य-आन्तरिकौ परीक्षकौ करिष्यतः।
- बाह्यपरीक्षको विषयविशेषज्ञः बहिस्ताद्विश्वविद्यालयाद् भविष्यति, आन्तरिकपरीक्षकश्च विभागीयः शोधनिर्देशको भविष्यति।
- शोधप्रबन्धस्य मूल्याङ्कनं बाह्यपरीक्षकस्य कृते 150 अङ्काः, आन्तरिकपरीक्षकस्य कृते 70 अङ्काः
- साक्षात्कारे बाह्यपरीक्षकस्य कृते 50 अङ्काः, आन्तरिकपरीक्षकस्य कृते 30 अङ्काः
- उत्तीर्णतायै 60 % प्रतिशतम् आवश्यकमिति।

सप्तमषाण्मासिकः

(शास्त्री-प्रतिष्ठा)

Seventh Semester

(Shastri-Hon.)

प्रथमपत्रम्
UGVYDS706
संस्कृतशोधप्रविधिः
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः शोधप्रविधेरवबोधनम्।
- छात्रेभ्यः शोधकार्ये उपयोगभूतानां विविधानां सामाग्रीणां संकलनकरणे सामर्थ्यमुत्पादनम्।
- छात्रेभ्यो विविधेषु विषयेषु शोधपत्रनिर्माणस्य शोधप्रबन्धलेखनस्य च बोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः आवश्यकशोधप्रविधीनां सम्यग्युक्त्या ज्ञानं कृत्वा उत्कृष्टशोधपत्रलेखने शोधप्रबन्धनिर्माणे च पारङ्गता भविष्यन्ति।
- छात्राः अनुसन्धानसन्दर्भे विभिन्नेषु पुस्तकालयेषु स्थानेषु च भ्रमणं कृत्वा तत्रत्यायाः व्यवस्थायाः विषये ज्ञानं करिष्यन्ति।

प्रथमघटकः - शोधप्रविधिः - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

सामान्यशोधप्रविधिः

संस्कृतशोधप्रविधिः

द्वितीयघटकः - शोधप्रक्रिया - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

तृतीयघटकः - पाण्डुलिपिसम्बद्धशोधप्रविधिः - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः - आधुनिकसंस्कृतशोधः - 1 क्रेडिट, 15 अङ्काः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	शोधप्रविधिः				1
	1.1.	शोधप्रविधिः		15	
2.	2.1.	शोधप्रक्रिया		15	1
3.	3.1.	पाण्डुलिपिसम्बद्धशोधप्रविधिः		15	1
4.	4.1.	आधुनिकसंस्कृतशोधः		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

संस्कृतशोधप्रविधिः - डॉ. सत्यनारायणआचार्य, राष्ट्रियसंस्कृतविद्यापीठम्, तिरुपति।

संस्कृतशोधप्रविधिः - प्रो. प्रभुनाथ द्विवेदी, शारदा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।

शोधप्रविधि एवं पाण्डुलिपिविज्ञान - डॉ. अभिराजराजेन्द्र मिश्र,

शोधप्रविधिः - प्रो. देवेन्द्रनाथ पाण्डेय

अनुसन्धानस्य प्रविधि- प्रक्रिया - डॉ. नगेन्द्र, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, नवदेहली

संस्कृतशोधपारिजात - सत्यव्रत वर्मा

शोधप्रविधि एवं मात्रात्मक भूगोल - प्रो. हीरालाल यादव

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS707
प्रौढमनोरमा-3
(कारकप्रकरणमव्ययीभावप्रकरणञ्च)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः कारकप्रकरणस्य विशिष्टावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः कारकविषये विभिन्नानां मतानां ज्ञानसामर्थ्यमुत्पादनम्।
- छात्रेभ्योऽव्ययीभावसमासस्य विशिष्टं परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः कारकस्थानां सूत्राणां विशिष्टप्रकारेण व्युत्पादने पारङ्गताः भविष्यन्ति।
- छात्राः अव्ययीभावसमासविषये पण्डिताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

कर्तृकारकं कर्मकारकञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

करणकारकं सम्प्रदानकारकञ्च - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

अपादानतः अधिकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थभागः -

अव्ययीभावसमासप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः-

प्रौढमनोरमा (मूलमात्रम्)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	कर्तृकारकं कर्मकारकञ्च		15	1
2.	2.1.	करणकारकं सम्प्रदानकारकञ्च		15	1
3.	3.1.	अपादानतः अधिकरणं यावत्		15	1
4.	4.1.	अव्ययीभावसमासप्रकरणम्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

5. प्रौढमनोरमा (कारकादव्ययीभावान्तो भागः) - डॉ. रमाकान्त पाण्डेय, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
6. प्रौढमनोरमा (अव्ययीभावान्तो भागः) - आचार्य द्वारिकाप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
7. प्रौढमनोरमा (अव्ययीभावान्तो भागः) 'भैरवी' सहिता - आचार्य गोपाल शास्त्री नेने, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
8. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः) - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

तृतीयपत्रम्
UGVYDS708
परमलघुमञ्जूषा (सम्पूर्णा)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः व्याकरणदर्शने गतिप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः स्फोट-शक्ति-शाब्दबोधसहकारिकारणानां बोधनम्।
- छात्रेभ्यो विभिन्नदर्शनदिशा धात्वर्थज्ञानप्रदानम्।
- छात्रेभ्यो निपातार्थ-दशलकारादेशार्थ-कारकार्थ-समासवृत्त्यर्थानां शास्त्रार्थदिशा ज्ञानप्रदानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः व्याकरणदर्शनस्य ज्ञानं करिष्यन्ति।
- छात्राः नागेशदिशा स्फोट-शक्ति-शाब्दबोधसहकारिकारणानां ज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः विभिन्नदर्शनदिशा धात्वर्थज्ञाने समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः निपातार्थ-दशलकारादेशार्थ-कारकार्थ-समासवृत्त्यर्थानां विषये पारङ्गताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

आदितः शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 1.1. मंगलाचरणम्
- 1.2. स्फोटभेदाः
- 1.3. शक्तिनिरूपणम्
- 1.4. लक्षणानिरूपणम्
- 1.5. व्यञ्जनानिरूपणम्
- 1.6. स्फोटनिरूपणम्
- 1.7. शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणम्

द्वितीयघटकः -

धात्वर्थनिरूपणतः निपातविशेषाणामर्थविचारं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 2.1. धात्वर्थनिरूपणम्
- 2.2. निपातार्थनिरूपणम्
- 2.3. निपातविशेषाणामर्थविचारः

तृतीयघटकः -

लकारार्थनिरूपणतः कारकार्थनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 3.3. लकारार्थनिरूपणम्
- 3.4. कारकार्थनिरूपणम्

चतुर्थघटकः -

नामार्थनिरूपणतः समासादिवृत्त्यर्थनिरूपणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 1.3. नामार्थनिरूपणम्
- 1.4. समासवृत्त्यर्थनिरूपणम्

निर्धारितग्रन्थः -

1.परमलघुमञ्जूषा

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	आदितः शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणं यावत्				1
	1.1.	मंगलाचरणम्	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==	2	
	1.2.	स्फोटभेदाः		2	
	1.3.	शक्तिनिरूपणम्		2	
	1.4.	लक्षणानिरूपणम्		3	
	1.5.	व्यञ्जनानिरूपणम्		2	
	1.6.	स्फोटनिरूपणम्		2	
	1.7.	शाब्दबोधसहकारिकारणनिरूपणम्		2	
2.	धात्वर्थनिरूपणतो निपातविशेषाणामर्थविचारं यावत्				1
	2.1.	धात्वर्थनिरूपणम्		9	
	2.2.	निपातार्थनिरूपणम्		3	
	2.3.	निपातविशेषाणामर्थविचारः		3	
3.	लकारार्थनिरूपणतो नामार्थनिरूपणं यावत्				1
	3.1.	लकारार्थनिरूपणम्		8	
	3.2.	कारकार्थनिरूपणम्		7	
4.	नामार्थनिरूपणतः समासादिवृत्त्यर्थनिरूपणं यावत्				1
	4.1.	नामार्थनिरूपणम्		8	
	4.2.	समासवृत्त्यर्थनिरूपणम्		7	
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. परमलघुमञ्जूषा - डॉ. जयशङ्करलाल त्रिपाठी, श्रीकृष्णदास अकादमी, वाराणसी।
2. परमलघुमञ्जूषा - आचार्य लोकमणि दाहाल, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. परमलघुमञ्जूषा आचार्यबोधकुमारझा:

चतुर्थपत्रम्
UGVYDS709
परिभाषेन्दुशेखर:-1
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः परिभाषेन्दुशेखरग्रन्थस्य परिचयप्रदानपुरस्सरं परिभाषाविषये महत्त्वप्रदानम्।
- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रक्रियायां प्रमाणभूतायाः शास्त्रत्वसम्पादनोद्देशप्रकरणे पठितायाः परिभाषायाः विभिन्नमतदृष्ट्या अवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः परिभाषेन्दुशेखरग्रन्थस्य महत्त्वविषये ज्ञानं करिष्यन्ति।
- छात्राः शास्त्रत्वसम्पादनोद्देशभूतानां परिभाषाणां प्रौढज्ञानेन पाणिनिसूत्रार्थविचारे पण्डिताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

व्याख्यानतो इत्यारभ्य कार्यमनुभवन् हि इति परिभाषापर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

यदागमा.... इत्यतो गौणमुख्ययोर्मुख्ये इति परिभाषां यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

अनिनस्मिन् इत्यतः उत्तरपदाधिकारे.. इति परिभाषां यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

स्त्रीप्रत्यये चापञ्चम्याः इत्यत एकदेशविकृतमनन्यवत् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1	1	आदितः 10 परिभाषां यावत्	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==	15	1
2	1	11 तः 15 परिभाषां यावत्		15	1
3	1	16 तः 25 परिभाषां यावत्		15	1
4	1	25 तः 37 परिभाषां यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः - आचार्य विश्वनाथ मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. परिभाषेन्दुशेखरः - भैरवी व्याख्या, श्री लक्ष्मण शास्त्री, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. परिभाषेन्दुशेखरः - भूति व्याख्या, श्री गोविन्द शर्मा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

पञ्चमपत्रम्
UGVYDE 710
तिङन्तप्रक्रिया-1
(लघुसिद्धान्तकौमुदी, भ्वाद्यदादी प्रकरणे)
क्रेडिट – 4, अङ्काः – 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः तिसस्त्रीत्यादितिङन्तप्रत्ययपरिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु भ्वादिगणीयेभ्यो भू-एध्-गमित्यादिधातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु अदादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्यावबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः तिङन्तप्रत्ययज्ञानपुरस्सरं दशसु लकारेषु भ्वादिगणीयधातुभ्यो क्रियापदनिर्माणे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः अदादिगणीयधातुभ्यो दशसु लकारेषु क्रियापदनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः भ्वादि-अदादिगणीयधातूनां प्रयोगेन वाक्यप्रयोगे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

भ्वादिप्रकरणस्यादितः लिङ्निमित्ते लृङ्.... इति सूत्रपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

अत आदे इत्यतः गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः इति पर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

श्रुवः श्रृ च इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

अदादिप्रकरणम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः -

1.लघुसिद्धान्तकौमुदी (भ्वादिप्रकरणम् अदादिप्रकरणञ्च)

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	1.1.	भ्वादिप्रकरणस्यादितः लिङ्निमित्ते लृङ्.... इति सूत्रपर्यन्तम्		15	1
2.	2.1.	अत आदे इत्यतः गुणोऽर्तिसंयोगाद्योः इति पर्यन्तम्		15	1
3.	3.1	श्रुवः श्रृ च इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
4.	4.1	अदादिप्रकरणम्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

- 1.लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- 2.लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीभैरवमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी – पण्डितश्रीगोमतीप्रसादशास्त्री, मिश्रः चौ.सु.भा.वाराणसी

अष्टमषाण्मासिकः

(शास्त्री-प्रतिष्ठा)

Eighth Semester

(Shastri-Hon.)

प्रथमपत्रम्
UGVYDS 804
महाभाष्यम्
(तृतीयचतुर्थाह्निके)
क्रेडिट 4, अङ्काः 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रमाणभूतस्य पतञ्जलिविरचितस्य महाभाष्यस्यावबोधनम्।
- छात्रेभ्यः तृतीयचतुर्थाह्निकयोरध्यापनम्।
- छात्रेभ्यो वृद्धिरादैच् इत्यतः आरभ्य नाञ्जलौ सूत्रपर्यन्तं विशिष्टं परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः पतञ्जलेर्जीवनवृत्तं महाभाष्यपरिचयञ्च ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः सूत्रेष्वन्तर्निहितं तत्त्वं विश्लेषणप्रक्रियां लेखनशैलीञ्च ज्ञास्यन्ति।
- छात्राः वृद्ध्यादिपदार्थज्ञानं करिष्यन्ति।
- इको गुणवृद्धी, न धातुलोप आर्धधातुके इत्यादिसूत्राणां भाष्यदिशा व्युत्पादने समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

महाभाष्यम् (तृतीयाह्निकम्) - **1 क्रेडिट, 15 अङ्काः**
वृद्धिरादैच् इत्यतः इको गुणवृद्धी सूत्रपर्यन्तम्।

द्वितीयघटकः-

महाभाष्यम् (चतुर्थाह्निकम्) - **1 क्रेडिट, 15 अङ्काः**
न धातुलोप आर्धधातुके इत्यतः क्ङिति च सूत्रं यावत्।

तृतीयघटकः

दीधीवेवीटाम् इत्यतः मुखनासिका वचनोऽनुनासिकः इति पर्यन्तम्। - **1 क्रेडिट, 15 अङ्काः**

चतुर्थघटकः

तुल्यास्यप्रयत्नं सर्वणम् इत्यतः समाप्तिपर्यन्तम् **1 क्रेडिट, 15 अङ्काः**

निर्धारितग्रन्थः -

1. व्याकरणमहाभाष्यम्

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	महाभाष्यम् (तृतीयाह्निकम्)	वृद्धिरादैच् इत्यतः इको गुणवृद्धी इति यावत्		15	1
2.	महाभाष्यम् (चतुर्थाह्निकम्)	न धातुलोप आर्धधातुके इत्यतः क्ङिति च सूत्रं यावत्		15	1
3.	दीधीवेवीटाम् इत्यतः मुखनासिका वचनोऽनुनासिकः इति पर्यन्तम्।			15	1
4.	तुल्यास्यप्रयत्नं सर्वणम् इत्यतः समाप्तिपर्यन्तम्			15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. महाभाष्यम्(पस्पशाह्निकम्)- प्रो0 जयशंकरलाल त्रिपाठी, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
2. महाभाष्यम्(नवाह्निकम्) - चारुदेव शास्त्री, श्रीमोतीलाल बनारसीदास प्रकाशन, दिल्ली।
3. पाणिनीयव्याकरणमहाभाष्यम्, प्रथमखण्डः - श्रीभार्गवशास्त्री- चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, दिल्ली।

द्वितीयपत्रम्
UGVYDS 805
प्रौढमनोरमा-2
(अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम्)
क्रेडिट 4, अङ्काः 60

पत्रस्योद्देश्यानि परिणामाश्च -

- छात्रेभ्योऽजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणस्थानां सूत्राणां प्रौढमनोरमाव्याख्यामाध्यमेन विशिष्टावबोधनम्।
- छात्राः शब्दरत्नादिव्याख्यानामप्यवबोधनं कृत्वा अर्थवदधातुरित्यादिविशिष्टसूत्राणां परिष्कारपुरस्सरं बोधवन्तो भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

अर्थवत्... इत्यतो बहुवचने झल्येत् इति सूत्रपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

वाऽवसाने इत्यारभ्य आकडारादेकासंज्ञा इति सूत्रं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

भस्य इत्यतः डति च इति सूत्रपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

प्रत्ययस्य लुक्श्रुलुपः इत्यतः रायो हलि इति पर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

पाठ्यग्रन्थः-

1.प्रौढमनोरमा

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
		अजन्तपुल्लिङ्गप्रकरणम्			
1.	1	अर्थवत्... इत्यतः बहुवचने झल्येत् इति सूत्रं यावत्।		15	1
2.	1	वाऽवसाने इत्यतः आकडारादेका संज्ञा इति सूत्रं यावत्		15	1
3.	1	भस्य इत्यतः डति च इति सूत्रं यावत्		15	1
4.	1	प्रत्ययस्य लुक्श्रुलुपः इत्यतः रायो हलि इति सूत्रं यावत्।		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

प्रौढमनोरमा - आचार्य द्वारिकाप्रसाद द्विवेदी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
प्रौढमनोरमा 'भैरवी' सहिता - आचार्य गोपाल शास्त्री नेने, चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी।
वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः) - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी (प्रथमो भागः) बालमनोरमा-तत्त्वबोधिनीसहिता- डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
अष्टाध्यायी- सूत्रपाठः - आचार्यगोपालदत्तपाण्डेयः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
प्रौढमनोरमा (संज्ञाप्रकरणतः अव्ययीभावान्तम्), आचार्यवैद्यनाथझाः, रचनाप्रकाशनम्, जयपुरम्

तृतीयपत्रम्
UGVYDS 806
लघुशब्देन्दुशेखर:- 1
(आदितः अक्षन्धि यावत्)
क्रेडिट 4, अङ्काः 60

पत्रस्योद्देश्यानि परिणामाश्च -

- छात्रेभ्यः पाणिनिपरम्परायाः आचार्यस्य नागेशस्य सिद्धान्तकौमुदीमुपरि कृतायाः व्याख्यावबोधनम् ।
- छात्रेभ्यः अक्षन्ध्यन्तभागस्य विभिन्नमतदृष्ट्या सूत्रार्थज्ञानम्।
- छात्राः नागेशेन प्रतिपादितानां मतानामङ्गीकृत्य सूत्रार्थविचारे समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

आदितः नाज्झलौ इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

अणुदित्सवर्णस्य इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

इको गुणवृद्धी इत्यतः अचः परस्मिन् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

न पदान्त... इत्यतः - प्रकरणं समाप्तिं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. लघुशब्देन्दुशेखरः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1	1	आदितः नाज्झलौ इति यावत्	https://epgp.inflibnet.ac.in/Home/ViewSubject?catid=7q0wFPhZ2YvbF9Q0FD+dqA==	15	1
2	1	अणुदित्सवर्णस्य इत्यतः प्रकरणसमाप्तिं यावत्		15	1
3	1	इको गुणवृद्धी इत्यतः अचः परस्मिन्		15	1
4	1	न पदान्त... इत्यतः - प्रकरणं समाप्तिं यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुशब्देन्दुशेखरः - आचार्य विश्वनाथ मिश्र, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, वाराणसी।
2. लघुशब्देन्दुशेखरः - डॉ. शिवप्रसाद शर्मा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी।
3. लघुशब्देन्दुशेखरः - प्रो. बालशास्त्री, वाणी विलास प्रकाशन, वाराणसी।

चतुर्थपत्रम्
UGVYDS 807
परिभाषेन्दुशेखरः -2
(बाधबीजप्रकरणम्)
क्रेडिट 4, अङ्काः 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यः पाणिनिव्याकरणस्य प्रक्रियायां प्रमाणभूतायाः बाधबीजप्रकरणे पठितायाः परिभाषायाः विभिन्नमतदृष्ट्या अवबोधनम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः बाधबीजप्रकरणे समागतानां परिभाषाणां प्रौढज्ञानेन पाणिनिसूत्रार्थविचारे पण्डिताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः -

पूर्वपरनित्यान्तरङ्ग... इत्यतः स्वरभिन्नस्य प्राप्नुवन् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

द्वितीयघटकः -

असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे इत्यतः वार्णादाङ्गम् इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

तृतीयघटकः -

अकृतव्यूहाः..... इत्यतः अन्तरङ्गस्य विधिर्वा.... इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

चतुर्थघटकः -

पूर्वं ह्यपवादा ... इत्यतः उभयनिर्देशे पञ्चमी इति यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

निर्धारितग्रन्थः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1	1.1.	पूर्वपरनित्यान्तरङ्ग... इत्यतः स्वरभिन्नस्य प्राप्नुवन् इति यावत्		15	1
2	2.1.	असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे इत्यतः वार्णादाङ्गम् इति यावत्		15	1
3	3.1.	अकृतव्यूहाः..... इत्यतः अन्तरङ्गस्य विधिर्वा.... इति यावत्		15	1
4	4.1.	पूर्वं ह्यपवादा ... इत्यतः उभयनिर्देशे पञ्चमी इति यावत्		15	1
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. परिभाषेन्दुशेखरः - आचार्य विश्वनाथ मिश्र, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. परिभाषेन्दुशेखरः - भैरवी व्याख्या, श्री लक्ष्मण शास्त्री, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी।
3. परिभाषेन्दुशेखरः - भूति व्याख्या, श्री गोविन्द शर्मा, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

पञ्चमपत्रम्
UGVYDE 808
तिङन्तप्रक्रिया -02
क्रेडिट 4, अङ्काः 60

पत्रस्योद्देश्यानि -

- छात्रेभ्यो दशसु लकारेषु जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-क्र्यादि-चुरादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणस्य परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो णिच्-सन्-यङित्यादिप्रत्ययानां परिज्ञानम्।
- छात्रेभ्यो नामधातूनां कण्ड्वादिप्रत्ययानाम् आत्मनेपद-परस्मैपदप्रक्रियानाञ्चावबोधनम्।
- छात्रेभ्यो भाववाच्य-कर्मवाच्ययोः लकारार्थस्य च परिज्ञानम्।

पत्रस्य परिणामाः -

- छात्राः दशसु लकारेषु जुहोत्यादि-दिवादि-स्वादि-तुदादि-रुधादि-तनादि-क्र्यादि-चुरादिगणीयेभ्यो धातुभ्यः क्रियापदनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- छात्राः णिच्-सन्-यङित्यादिप्रत्ययानां प्रयोगं कृत्वा धातुभ्यो दशसु लकारेषु क्रियापदनिर्माणे कुशलाः भविष्यन्ति।
- छात्राः नामधातुज्ञाने, उपसर्गाणां प्रयोगेन आत्मनेपद-परस्मैपदप्रक्रियायाः बोधने च सक्षमाः भविष्यन्ति।
- छात्राः भाववाच्ये कर्मवाच्ये लकारार्थज्ञाने च पारङ्गताः भविष्यन्ति।

प्रथमघटकः - जुहोत्यादितः चुरादिप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 1.1. जुहोत्यादिप्रकरणम्
- 1.2. दिवादिप्रकरणम्
- 1.3. स्वादिप्रकरणम्
- 1.4. तुदादिप्रकरणम्
- 1.9. रुधादिप्रकरणम्
- 1.10. तनादिप्रकरणम्
- 1.11. क्र्यादिप्रकरणम्
- 1.12. चुरादिप्रकरणम्

द्वितीयघटकः - णिच्प्रकरणतः यङ्लुक्प्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 2.9. णिच्प्रकरणम्
- 2.10. सन्प्रकरणम्
- 2.11. यङ्प्रकरणम्
- 2.12. यङ्लुक्प्रकरणम्

तृतीयघटकः - नामधातुप्रकरणतः परस्मैपदप्रकरणं यावत् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

- 3.11. नामधातुप्रकरणम्
- 3.12. कण्ड्वादिप्रकरणम्
- 3.13. प्रत्ययमालाप्रकरणम्
- 3.14. आत्मनेपदप्रकरणम्

3.15. परस्मैपदप्रकरणम्

चतुर्थघटकः - भावकर्मप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणपर्यन्तम् - 1 क्रेडिट 15 अङ्काः

5.8. भावकर्मप्रकरणम्

5.9. कर्मकर्तृतिङ्प्रकरणम्

5.10. लकारार्थप्रकरणम्

पाठ्यग्रन्थः -

लघुसिद्धान्तकौमुदी -

पाठयोजना -

भागः	उपभागः	पाठ्यक्रमविवरणम्	Hyperlink	अध्यापनहोरा	क्रेडिट
1.	जुहोत्यादिप्रकरणतः चुरादिप्रकरणं यावत्			-	1
	1.1.	जुहोत्यादिप्रकरणम्		15	
	1.2.	दिवादिप्रकरणम्			
	1.3.	स्वादिप्रकरणम्			
	1.4.	तुदादिप्रकरणम्			
	1.5.	रुधादिप्रकरणम्			
	1.6.	तनादिप्रकरणम्			
	1.7.	क्यादिप्रकरणम्			
	1.8.	चुरादिप्रकरणम्			
2.	णिच्प्रकरणतः यङ्लुक्प्रकरणं यावत्			15	1
	2.1.	णिच्प्रकरणम्			
	2.2.	सन्प्रकरणम्			
	2.3.	यङ्प्रकरणम्			
	2.4.	यङ्लुक्प्रकरणम्			
3.	नामधातुप्रकरणतः परस्मैपदप्रकरणपर्यन्तम्			15	1
	3.1.	नामधातुप्रकरणम्			
	3.2.	कण्ङ्वादिप्रकरणम्			
	3.3.	प्रत्ययमालाप्रकरणम्			
	3.4.	आत्मनेपदप्रकरणम्			
	3.5.	परस्मैपदप्रकरणम्			
4.	भावकर्मप्रकरणतः लकारार्थप्रकरणं यावत्			15	1
	4.1.	भावकर्मप्रकरणम्			
	4.2.	कर्मकर्तृतिङ्प्रकरणम्			
	4.3.	लकारार्थप्रकरणम्			
सम्पूर्णयोगः				60	4

सहायकग्रन्थाः -

1. लघुसिद्धान्तकौमुदी - श्रीगोविन्दाचार्य, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
2. लघुसिद्धान्तकौमुदी, गीताप्रेस, गोरखपुर
3. लघुसिद्धान्तकौमुदी सुधाव्याख्या सहिता